

Ε

ε (επιφ.): α

π.χ. ασσου(ν)ντόμ κάι κα τζάσταρ α; = άκουσα πως θα φύγεις, ές;, ε βα, γκαντάλ σι = ε, ναι, έτσι είναι.

εάν: (βλ. αν)

εβδομάδα: κουρκό, ο και αφτάβα, η

π.χ. κ' αβέλ κοβά κουρκό = θα έρθει την άλλη εβδομάδα, γεκ αφτάβα κα ατσχάβ κοτέ = μια βδομάδα θα μείνω εκεί.

(υποκ.) κουρκορό, ο και αφταβίσα, η.

εβδομαδιαίος (επίθ.): κουρκόσκο, -ι και αφταβάκο, -ι.

π.χ. αφταβάκο ποκινπέ = εβδομαδιαία πληρωμή.

εβδομηκοστός (τακτ.αριθ.επιθ.): εφταντεσσουτνό, -ί.

εβδομήντα (αριθμητ.): εφτάντες.

Εβραία (α) : Τζουτνί, η.

Εβραία (β): ιζντραήλκα, η (κυριολ. Ισραηλίτισσα).

εβραϊκός (α) (επίθ.): τζουτανό, -ί
π.χ. τζουτανί τσχιπ = εβραϊκή γλώσσα.

εβραϊκός (β) (επίθ.):

ιζντραηλένγκο, -ι (κυριολ. ισραηλίτικος).

Εβραίος (α): Τζουτ, ο.

Εβραίος (β): Ιζντραήλι, ο (κυριολ. Ισραηλίτης).

έγγαμος (άκλ. επίθ): ζζενιμέ

π.χ. ζζενιμέ σι λεσκό τσχαβό = έγγαμος είναι ο γιος του.

Αντίθ. μπιζζενιμέ = άγαμος.

εγγεγραμμένος: βλ. γραμμένος (β)

εγγλέζικος: (βλ. αγγλικός).

Εγγλέζος: (βλ. Άγγλος).

εγγονός: τορλούκο και τορνούκο, ο

π.χ. καβά σι μο τορλούκο = αυτός είναι ο εγγονός μου.

εγγονή: τορλούκα και τορνούκα, η

π.χ. αβιλί μι τορλούκα = ήρθε η εγγονή μου.

εγγραφή: γιαζϋλμάκο, ο

Συνών. γιαζμάκο = γράψιμο.

έγγραφο: λιλ, ο (κυριολ. χαρτί).

εγγράφομαι (αμετβ. ρ.): γιαζϋλίαβ (κυριολ. γράφομαι).

εγγράφω (μετβ. ρ.): γιαζίαβ (κυριολ. γράφω).

εγγύηση: εγκίσι και ενγκίσι, η

π.χ. εκ μπροςς εγκίσι ντιά μαν ε τιλεορασάκε = ένα χρόνο εγγύηση μου 'δωσε για την τηλεόραση.

εγγυητής: ενγκιτίς, ο

π.χ. κα ατσχές μανγκέ ενγκιτίς, τε κινάβ καγιά τιλεόρασι; = θα μου μείνεις (γίνεις) εγγυητής, να αγοράσω αυτήν τη τηλεόραση;

έγερμα: (βλ. έγερση).

έγερση: βαζντιπέ (= σήκωμα) και ουσσιτιπέ, ο (= σηκωμός).

εγείρομαι (αμετβ. ρ.): ουσστάβ (= σηκώνομαι).

εγείρω (μετβ. ρ.): βάζνταβ (= σηκώνω).

εγερμένος (μτχ. ως επίθ.):

βαζντι(ν)ντό, -ί (= σηκωμένος, σηκωτός) και (μτχ.) ουσσι(ν)ντό, -ί (= σηκωμένος).

εγκαθίσταμαι: (βλ. μένω, διαμένω, τοποθετούμαι).

εγκαθιστώ: (βλ. βάζω (β)).

εγκάρδια (επίρρ.): γκέσταρ

π.χ. γκέσταρ ορμπισαράβ τούκε = εγκάρδια σου μιλώ.

(βλ. και εγκάρδιος).

εγκάρδιος (άκλ.επίθ.): γκέσταρ (= από ψυχή)

π.χ. σαμούς γκέσταρ αμαλά = είμαστε εγκάρδιοι φίλοι.

εγκαρδιώνομαι: (βλ.

εμψυχώνομαι).

εγκαρδιώνω: (βλ. εμψυχώνω).

εγκαρδίως: (βλ. εγκάρδια).
εγκαρδίωση: (βλ. εμψύχωση).
εγκαταλειμμένος (μτχ.): μουκλό,-ί (= αφημένος), (σ.α. παρατημένος).
εγκαταλείπομαι (αμετβ. ρ.): μουκλιάβ (σ.α. αφήνομαι, παραιτούμαι, απολύομαι).
εγκαταλείπω (μετβ. ρ.): μουκάβ (= αφήνω), (σ.α. παρατώ)
 π.χ. μουκλά λε οπρά ντρομ ντα γκελόταρ = τον εγκατέλειψε στο δρόμο κι έφυγε.
εγκατάλειψη: μουκιπέ, ο (= άφημα)
 (βλ. και παράτημα).
εγκατάσταση: βλ. βάλσιμο (β), τοποθέτηση, διαμονή.
έγκαυμα: φραμπαρντιπέ, ο.
εγκέφαλος: γκογκί, η (= μυαλό).
έγκλημα: (βλ. κακουργία, φόνος).
εγκληματίας: (βλ. κακοποιός, φονιάς).
εγκυμονούσα: (βλ. έγκυος).
εγκυμοσύνη: κχαμνιπέ, ο.
έγκυος: κχαμνί και πφαρί, η
 π.χ. κχαμνί σι λεσκί ρομνί = έγκυα είναι η γυναίκα του, πφαρί σι λεσκί τσχέι = έγκυα είναι η κόρη του. (πφαρί = βαριά).
εγκωμιάζω: (βλ. επαινών).
εγκωμιασμός: (βλ. έπαινος).
εγκωμιαστικός: (βλ. επαινετικός).
εγρήγορος: (βλ. ξάγρυπνος).
εγρήγορση: (βλ. ξαγρύπνημα).
εγρηγορώ: (βλ. ξαγρυπνώ).
εγχείρηση: αμελέτι, ο
έγχρωμος (επίθ.): ρενκλίο,-ίκα (βλ. και χρωματιστός).
Αντίθ. μπιρενκέσκο = άχρωμος.
εγώ (προσ. αντων.): με
 π.χ. με πφε(ν)ντόμ λέσκε = εγώ του είπα, με κα τζαβ = εγώ θα πάω, με ντιόμ λε παρέ = εγώ του έδωσα λεφτά.
εγωιστής: εγοήζι, ο

π.χ. μπουτ εγοήζι σι, άμα πφενέλ εκ σσεί κα κεράβ λέ, κερέλ λε = πολύ εγωιστής είναι, άμα πει ένα πράγμα θα το κάνω, το κάνει.
εγωίστρια: εγοήσκα, η.
έδαφος: πφου, η (κυριολ. γη)
 π.χ. περαντά μαν κάι πφου = με γκρέμισε (έριξε) στο έδαφος.
εδώ (επίρρ.): κατέ
 π.χ. αβ κατέ = έλα εδώ, κατέ σι = εδώ είναι, (από εδώ = κατάρ, άβ κατάρ = έλα από εδώ), (από πού; = κάταρ; ανεβαίνει ο τονος στην παραλήγουσα, όταν ρωτάμε, κάταρ αβιλάν; = από πού ήρθες;).
Αντίθ. κοτέ = εκεί.
εθιμικός (επίθ.): αντετέσκο,-ι.
έθιμο: αντέτι, ο
 π.χ. ρομανό αντέτι = τσιγγάνικο έθιμο, λενγκό αντέτι σι καβά = το έθιμό τους είναι αυτό.
(υποκ.) αντετίσι, ο.
είδηση: αμπερί, ο (σ.α. μήνυμα, βλ. και μήνυμα)
 π.χ. λιόμ αμπερί κατάρ μο τσχαβό = πήρα είδηση από τον γιο μου.
(υποκ.): αμπερίσι, ο.
ειδοποιούμαι (αμετβ. ρ.): αμπερί-λαβ (= είδηση παίρνω).
ειδοποιώ (μετβ. ρ.): αμπερί-νταβ (= είδηση δίνω)
 π.χ. ντε-αμπερί ε σσεραλένγκε = ειδοποίησε την αστυνομία (τους αστυνομικούς).
 (βλ. και προειδοποιώ).
είδος: τουρλάβα και τυρλάβα, η (σ.α. λογής)
 π.χ. καζόμ τουρλάβε μανγκινά σίτουτ α(ν)ντό κο ντικιάνο; = πόσα είδη εμπορευμάτων έχεις μες στο μαγαζί σου; (τυρλύ-τυρλύ = ειδών-ειδών, λογιών-λογιών, π.χ. τυρλύ-τυρλύ μανουσσά σι α(ν)ντί ντουνιαβα = λογιών-λογιών άνθρωποι (χαρακτήρες) υπάρχουν μες στον κόσμο, τυρλύ-τυρλύ

ζουμά κερέλ αμένγκε τε χας =
λογιών-λογιών φαγητά μας κάνει να
φάμε).

εικόνα: ικόνα, η

π.χ. ε τηλεορασάκι ικόνα νί σικαβέλ
σσουκάρ = της τηλεόρασης η
εικόνα δεν δείχνει ωραία, χαλά
σοβέλ κάι Παναγιάκι ικόνα =
ορκίστηκε στην εικόνα της
Παναγίας.

εικονολήπτης: κάμερατζίο, ο.

εικοσάρικο: μπισσένγκο, ο και
μπισσένγκι, η.

εικοσάχρονος (επίθ.):

μπισσεμπροσσένγκο,-ι και
μπισσεμπρεσσένγκο,-ι.

είμαι (αμετβ. ρ.): σομ και σεμ

π.χ. σομ κατάρ Δράμα = είμαι από
τη Δράμα, με σεμ· πουτάρ ο ουντάρ
= εγώ είμαι· άνοιξε την πόρτα,
αγκαντάλ σι = έτσι είναι, βο σας =
αυτός ήταν, κον σι, = ποιος είναι;

ειπωμένος (α) (μτχ.): πφε(ν)ντό,-ί
(πφενάβ = λέω).

ειπωμένος (β) (μτχ.): μοτχαντό, -ί
(μοτχάβ = λέω).

ειρωνεύομαι (μετβ. ρ.):

νταλγκάβα-κχελάβ (κυριολ.
κοροϊδεύω, εμπαιζώ, νταλγκάβα =
κοροϊδία, κχελάβ = παίζω, ομόηχο
νταλγκάβα = κύμα)

π.χ. έμντα πφενές μάνγκε ή
νταλγκάβα-κχελές μάνσα; =
αλήθεια μου λες ή με ειρωνεύεσαι;

εισακούομαι (αμετβ. ρ.):

ασσου(ν)ντιαβ (κυριολ. ακούγομαι,
βλ. ακούγομαι).

εισακούω (μετβ. ρ.): ασσουνάβ
(κυριολ. ακούω, βλ. ακούω).

εισβάλλω (μτβ.ρ.): α(ν)ντρέ-νταβ
(= μέσα μπαίνω).

εισβολή: ντιπέ, ο

(βλ. και δόσιμο, μπάσιμο, είσοδος)
(νταβ = μπαίνω, δίνω).

εισέρχομαι (αμετβ. ρ.): α(ν)ντρέ-
αβάβ (= μέσα έρχομαι).

εισιτήριο (α): ισιτίριο, ο

π.χ. οπρά λεοφορίο και τσχινάβ
ισιτίριο = πάνω στο λεωφορείο θα
κόψω εισιτήριο.

εισιτήριο (β): μπιλέτο, ο

π.χ. ικαλνταρντόμ μπιλέτορα, και
τζάσταρ = έβγαλα εισιτήρια, θα
φύγουμε.

είσοδος: ντιπέ, ο (βλ. και εισβολή,
δόσιμο, μπάσιμο).

*Αντίθ. ικλιπέ = έξοδος, ανέβασμα,
ανάβαση, σκαρφάλωμα, καβάλημα.*

εισπράκτορας (εισιτηρίων):

μπιλεκτσίο, ο

π.χ. ο μπιλεκτσίο τσχινέλ
μπιλέτορα = ο εισπράκτορας κόβει
εισιτήρια, θηλ. μπιλεκτσίκα, η.

εισπράττω (μετβ. ρ.): λαβ (κυριολ.
παίρνω, λαμβάνω).

εκατονταετία: (βλ. αιωνιότητα).

εκατό (αριθμητ.): σσελ.

εκατομμύριο: μιλιόνο, ο

π.χ. εκ μιλιόνο λια μά(ν)νταρ = ένα
εκατομμύριο πήρε από εμένα.

εκατομμυριοστός (επίθ.):

μιλιονουτνό,-ί.

εκατομμυριούχος (επίθ.):

μιλιο(ν)νούιο,-ούκα (προφ. με
συνίζηση ιο)

π.χ. μιλιο(ν)νούιο κερντιλό κατάρ
καγιά μπουκί = εκατομμυριούχος
έγινε απ' αυτή τη δουλειά.

εκατοντάφυλλος (επίθ.): σσελ-

πατρένγκο, -ι και σσελέ-
πατρένγκο,-ι

π.χ. σσελέ -πατρένγκο ντεφτέρι =
εκατοντάφυλλο τετράδιο.

εκατοστός (τακτ. αριθμ. επίθ.):

σσελουτνό,-ί.

εκατόχρονος (επίθ.): σσελέ-

μπροσσένγκο,-ι και
σσελεμπρεσσένγκο,-ι.

έκδηλος (επίθ.): σικαντό, -ί (σ.α.

φανερός, ορατός, δειγμένος,
υποδειγμένος)

Αντίθ. μπισικαντό = άδηλος, αφανής, γκαραντό = κρυμμένος.
εκδηλωμένος (μτχ.): σικαντι(ν)ντό, -ί (σ.α. φανερωμένος, δειγμένος, υποδειγμένος)

Αντίθ. μπισικαντι(ν)ντό = αφανέρωτος, γκαραντι(ν)ντό = κρυφός, μυστικός, κρυφτό-παιχνίδι.

εκδηλώνομαι (α) (αμετβ. ρ.): σικαβάμαν (μέση διάθεση, κυριολ. δείχνω τον εαυτό μου, δείχνομαι) π.χ. χολάιλο, αμά νι μανγκλά τε σικαβέλπες = θύμωσε, αλλά δεν ήθελε να εκδηλωθεί.

Αντίθ. γκαραβάμαν (= κρύβω τον εαυτό μου, κρύβομαι)

εκδηλώνομαι (β) (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (κυριολ. φαίνομαι, εμφανίζομαι) π.χ. σικάντιλο τουμαρό ντουσσμα(ν)νούκο = εκδηλώθηκε η έχθρα σας.

εκδηλώνω (μετβ. ρ.): σικαβάβ (κυριολ. δείχνω, σ.α. υποδεικνύω) π.χ. χολάιλομ, αμά νι μανγκλόμ τε σικαβάβ μι χολί = θύμωσα, αλλά δε θέλησα να εκδηλώσω το θυμό μου.

εκδήλωση: σικαηπέ, ο (κυριολ. δείξιμο, σ.α. υπόδειξη).

εκδίκηση: ι(ν)τικάμο, ο.

εκδικητικός (ο): ι(ν)τικαμτζίο, ο, θηλ. ι(ν)τικαμτζύκα, η π.χ. τζανές σο ι(ν)τικαμτζίο σομ με; = ξέρεις τι εκδικητικός είμαι εγώ;

εκδικητικός (επίθ.): ι(ν)τικαμέσκο, -ι (γενική πτώση ενικού της λέξης ι(ν)τικάμο = εκδίκηση).

εκδικητικότητα: ι(ν)τικαμλούκο, ο.

εκδικούμαι (αμετβ. και μετβ. ρ.): ι(ν)τικάμο-λαβ (= εκδίκηση παίρνω)

π.χ. γκαντικίν μπροσά νακχλέ, νταά ι(ν)τικάμο μανγκές τε λες

λέσταρ; = τόσα χρόνια πέρασαν, ακόμα θέλεις να τον εκδικηθείς;

εκδιωγμένος (μτχ.):

νασσανταρντό, -ί (σ.α. κατατρεγμένος, καταδιωγμένος, κυνηγημένος).

εκδιώκω (ενεργ. διαμ. ρ.):

νασσανταράβ (= κάνω να φύγει-ουν, αναγκάζω να φύγει-ουν, κάνω να τρέξει-ουν, αναγκάζω να τρέξει-ουν, νασσάβ = φεύγω, τρέχω αμετβ., νασσανταράβ σ.α. κυνηγώ, κατατρέχω, καταδιώκω, τρέχω μετβ.)

π.χ. (φράση) κα νασσανταράς τουμέν κατάρ μαλάβα = θα σας κάνουμε – αναγκάσουμε να φύγετε (θα σας εκδιώξουμε) από τον οικισμό. (Η φράση αυτή λεγόταν συχνά στις περιόδους των βεντετών, οι οποίες υπήρξαν από το 1970 έως το 1990 στον οικισμό αυτό –τέρμα οδού Αδριανουπόλεως Κομοτηνής- από ομάδες συγγενών. Πολλοί από τις βεντέτες αυτές έχουν φύγει καταναγκαστικά από τον οικισμό αυτό, οι ηττημένοι, οι κυνηγημένοι, και εγκαταστάθηκαν σε κοντινές περιοχές του οικισμού, όπου μία περιοχή απ' αυτές σήμερα έχει γίνει νεόκτιστος τσιγγάνικος οικισμός).

εκδιώξη: νασσανταριπέ, ο (σ.α. κινήγημα, κατατρεγμός, καταδίωξη).

εκδορά: (βλ. γδάρσιμο).

εκεί (επίρρ.): κοτέ

π.χ. κοτέ γκελό = εκεί πήγε, καρίνγκ ή καρινγκά = κατά δω, καρινγκά αβ = κατά δω έλα, κορίνγκ ή κορινγκά = κατά κει, κορινγκά γκελό = κατά κει πήγε, κοτάρ = από κει, κοτάρ τζα = από κει πήγαινε.

Αντίθ. κατέ = εδώ.

εκείνος (α) (δεικτ.αντων.): κοβά, εκείνη = κογιά
 π.χ. κοβά κχερ = εκείνο το σπίτι, (στίχοι από ποίημα Γ.Αλεξίου «κολά μπροσά» = εκείνα τα χρόνια, κάι γκελέ κολά μπροσά, βας βαστέσταρ κάι πφιδάσας! = πού πήγαν εκείνα τα χρόνια, χέρι με χέρι που περπατούσαμε!
εκείνος (β) (δεικτ. αντων.): κοά, εκείνη = κοιά (προφ. με συνίζηση ια)
 π.χ. κοά τσαλαντά μαν = εκείνος με χτύπησε, κοιά σι μι ρομνί = εκείνη είναι η σύζυγός μου.
εκθειάζομαι: (βλ. παινεύομαι).
εκθειάζω (μετβ. ρ.): ασσαράβ (= παινεύω, επαινώ)
 π.χ. ασσαρέλ πε ρομνάκι μπουκί = εκθειάζει τη δουλειά της συζύγου του.
εκθειασμένος (μτχ. ως επίθ.): ασσαρντό, -ί (= παινεμένος).
εκθειασμός: ασσαριπέ, ο (= παίνεμα, έπαινος).
έκθεση: έκθεσι, η
 π.χ. τομαφιλένγκι έκθεσι = έκθεση αυτοκινήτων.
εκκενωμένος: (βλ. αδειασμένος).
εκκενώνομαι: (βλ. αδειάζω αμετβ.).
εκκενώνω: (βλ. αδειάζω μετβ.).
εκκένωση: (βλ. άδειασμα).
εκκλησία: κχανγκιρί, η
 π.χ. τζαβ κάι κχανγκιρί = πηγαίνω στην εκκλησία, (όρκος) τε τσχινέλ μαν η κχανγκιρί = να με κόψει η εκκλησία.
εκκλησιαστικός (επίθ.): κχανγκιράκο, -ι.
εκκλησούλα: κχανγκιρορί, η
 π.χ. άτσι κάι καγιά κχανγκιρορί τε πφαμπαράβ εκ μεμελί = σταμάτα σ' αυτή την εκκλησούλα ν' ανάψω ένα κερί.
εκλεγμένος: (βλ. επιλεγμένος).

εκλέγομαι: (βλ. επιλέγομαι).
εκλέγω: (βλ. επιλέγω).
εκλείπω (αμετβ. ρ.): χασάρντιαβ (κυριολ. χάνομαι).
έκλειψη: χασαρντιπέ, ο.
εκλογή: (βλ. επιλογή).
εκλογές (οι): ρέορα, ε (κυριολ. ψήφοι, ρέι, ο = ψήφος)
εκμάθηση: (βλ. μάθηση).
εκμανθάνω: (βλ. μαθαίνω).
εκνευρίζομαι (αμετβ. ρ.): χολάαβ και χολί-σϋρνταβ, (χολί-σϋρνταβ = θυμό τραβώ)
 π.χ. σόσκε χολάιλαν; = γιατί εκνευρίστηκες;
Συνών. χολί-πφερντιάβ και χολί-πφεράμαν = οργίζομαι, εξοργίζομαι χολί-ντι(ν)ντιάβ και χολί-ντάμαν = συγχύζομαι
εκνευρίζω (μετβ. ρ.): χολιναράβ και χολανταράβ.
 π.χ. χολανταρές μαν κάνα κερές γκαντάλ = μ' εκνευρίζεις όταν κάνεις έτσι.
Συνών. χολί-πφεράβ = οργίζω, εξοργίζω και χολί-νταβ = συγχύζω.
εκνευρισμένος (μτχ.): χολιναλό, -ί
 π.χ. ντικλόμ νε μπουτ χολιναλό = τον είδα πολύ εκνευρισμένο.
Συνών. χολί-πφερντό = οργισμένος, εξοργισμένος και χολί-ντι(ν)ντό = συγχυσμένος.
εκνευρισμός: χολιναριπέ, ο.
εκπαιδευμένος (μτχ.): σικλιαρντό, -ί (σ.α. διδαγμένος).
εκπαιδεύομαι (αμετβ. ρ.): σικλιάρντιαβ (σ.α. διδάσκομαι).
εκπαίδευση: σικλιαριπέ, ο (σ.α. διδασκαλία).
εκπαιδευτικός (επίθ.): σικλιαριμάσκο, -ι (σ.α. διδαχτικός).
εκπαιδεύω (μετβ. ρ.): σικλιαράβ (βλ. και διδάσκω, μετβ. μαθαίνω).
εκπαρθενεύω: (βλ. ξεπαρθενεύω).
εκπλήσσομαι: (βλ. σαστίζω).
εκπόρνευση: λουμπναριπέ, ο.

εκπορνεύω (μετβ. ρ.):
λουμπναράβ.

εκριζώνω: (βλ. ξεριζώνω).

εκσκαπτικός: (βλ. σκαφτικός).

εκσκάπτω: (βλ. σκάβω).

εκσπερματίζω: (βλ. εκσπερματώνω).

εκσπερμάτιση: (βλ. εκσπερμάτωση).

εκσπερμάτωμα: τσχορνταριπέ, ο.

εκσπερματώνω (α) (αμετβ. ρ.):
τσχοραβάβ.

εκσπερματώνω (β) (αμετβ. ρ.):
τσχορνταράβ (τσχορνταράβ ως ενεργ. διαμ. ρ. σημαίνει: κάνω να χύσει-ουν κάτι π.χ. με γιακχά λιάν μο, τσχορνταρντάν μα(ν)ντέ ο παϊ = τα μάτια μου πήρες (μου απέσπασες την προσοχή) ρε, (μ' έκανες να χύσω το νερό).

εκσπερμάτωση: τσχοραηπέ, ο.

εκτέλεση (α): κεριπέ, ο (= πράξη, φτιάξιμο, δημιουργία).

εκτέλεση (β): μουνταριπέ, ο (= σκότωμα, νεκρωμα, θανάτωση, σβήσιμο).

εκτελούμαι (αμετβ. ρ.):
μουντάρντιαβ (= σκοτώνομαι, δολοφονούμαι).

εκτελώ (α) (μετβ. ρ.): κεράβ (= κάνω, πράττω, φτιάχνω μετβ., διαπράττω, τελώ)
π.χ. σο πφενέλ μανγκέ μο τσορμπατζίο, λε κεράβ = ό,τι μου λέει το αφεντικό μου, εκείνο κάνω.

εκτελώ (β) (μετβ. ρ.): μουνταράβ (= σκοτώνω, νεκρώνω μετβ., θανατώνω, σβήνω μετβ.).

εκτοξεύω (μετβ. ρ.): τσχαβ (κυριολ. ρίχνω).

εκτός (επίρρ.): αβράλ (= από έξω, έξωθεν).

εκτρέφω (μετβ. ρ.): παρβαράβ και παρμπαράβ (κυριολ. ταΐζω).

εκτροφή: παρβαριπέ και παρμπαριπέ, ο (κυριολ. τάισμα).

έκτρωση: λι(ν)νταριπέ, ο (από το ρήμα λι(ν)νταράβ, βλ. και έκτρωση (κάνω)).

έκτρωση (κάνω) (μετβ. ρ.):
λι(ν)νταράβ (= κάνω να παρθεί, κάνω να πάρει-ουν, βάζω να πάρει-ουν)
π.χ. καζόμ χουρντέ λι(ν)νταρντάν τζι ακανά; = πόσα παιδιά έκανες έκτρωση μέχρι τώρα; (λι(ν)νταράβ σ.α. καταδίδω, ξεμυαλίζω, π.χ. λι(ν)νταρντά λε α(ν)ντρέ καβά αφιάβα = τον κατέδωσε μέσα (στην αστυνομία) αυτός ο ρουφιάνος, λι(ν)νταρντά λεσκή γκογκί καγιά οροσπούκα = του ξεμυάλισε το μυαλό αυτή η πόρνη, κα λι(ν)νταράβ μανγκέ τομαφίλι και μο σαστρό = θα βάλω τον πεθερό μου να μου πάρει αυτοκίνητο.

εκφοβητικός (επίθ.):
τρασσανταριμάσκο, -ι και νταρανταριμάσκο, -ι.

εκφοβίζω (μετβ. ρ.):
τρασσανταράβ.

εκφοβισμένος (μτχ.):
τρασσανταρντό,-ί.

εκφοβισμός: τρασσανταριπέ, ο.

εκχωρώ (μετβ. ρ.): νταβ (κυριολ. δίνω, σ.α. παρέχω).

έλα: αβ και άλε
π.χ. αβ κατέ = έλα εδώ, άλε και μο κχερ = έλα στο σπίτι μου.

ελαιόδεντρο: μασλιλίν και ζετιλίν, η.

ελαιόλαδο: μασλινκάκο-κχιλ και ζετινέσκο-κχιλ, ο.

ελαιοχρωματιστής: μποϊατζίο, ο (σ.α. βαφέας, μπογιατζής).

ελατήριο: (βλ. σούστα).

ελάττωμα: κουσούρι, ο (σ.α. ψεγάδι).
π.χ. του έψενγκε κουσούρα αρακχαβές = εσύ για όλους ελαττώματα βρίσκεις.

ελαττωματικός (επίθ.):
 κουσουρλούιο, -ούκα (προφ. με
 συνίζηση ιο).
ελαφάκι: γκεηκίσι, ο.
ελάφι: γκεήκο, ο.
ελαφίσιος (επίθ.): γκεηκέσκο, -ι
 π.χ. γκεηκέσκε σσινγκά = ελαφίσια
 κέρατα.
ελαφρά (α) (επίρρ.): λοκέστε
Αντίθ. φπαρέστε = βαριά.
ελαφρά (β) (επίρρ.): αφίφι (σ.α.
 ελαφρός)
 π.χ. αφίφι τσαλάντιλο = ελαφρά
 χτυπήθηκε
*Αντίθ. αβούρι = βαριά, βαρύς,
 βραδυκίνητος*
ελαφροκέφαλος (επίθ.): λοκέ-
 σσερέσκο, -ι.
ελαφροκόκαλος (επίθ.): λοκέ-
 κοκαλέσκο, -ι.
ελαφρομυαλιά: λοκί-γκογκί, η
 (κυριολ. ελαφρύ μυαλό)
 π.χ. λοκί-γκογκί σίτουτ, ντιλορέα!
 = ελαφρομυαλιά έχεις,
 τρελούτσικε!
ελαφρόμυαλος (επίθ.): λοκέ-
 γκογκιάκο, -ι.
ελαφρότητα: λοκιπέ, ο
Αντίθ. φπαριπέ = βάρος.
ελαφρούτσικος (επίθ.): λοκορό, -ί
Αντίθ. φπαρορό = βαριούτσικος.
ελάφρυνση: λοκιαριπέ, ο.
ελαφρύς (α) (επίθ.): λοκό, -ί
 π.χ. λοκό σι ο γκονό = ελαφρύ
 είναι το σακί, λοκό σι, βάζνταβ λε =
 ελαφρύ είναι, το σηκώνω.
*Αντίθ. φπαρό = βαρύς, αργός,
 βραδυκίνητος.*
ελαφρύς (β) (άκλ. επίθ.): αφίφι
 π.χ. αφίφι σι ο καςς = ελαφρύ είναι
 το ξύλο, αφίφι σι καγιά τζιγκάρα =
 ελαφρύ είναι αυτό το τσιγάρο.
*Αντίθ. αβούρι = βαρύς, αργός,
 βραδυκίνητος.*
ελάφρωμα: (βλ. ελάφρυνση).
ελαφρώνω (μετβ. ρ.): λοκιαράβ

*Αντίθ. φπαραράβ = βαραίνω
 (μετβ.).*
ελαφρώνω (αμετβ. ρ.): λοκιάβ και
 λοκιβάβ
 π.χ. λοκίλι λεσκί ρορνί = ελάφρυνε
 (γέννησε) η γυναίκα του.
*Αντίθ. φπαριάβ = βαραίνω
 (αμετβ.), σκάζω (αμετβ.).*
ελάχιστος (άκλ.επίθ.): μπουτ-
 εμπούκα (= πολύ λίγο) και μπουτ-
 ζάλακ (= πολύ λίγο). (σ.α.
 ελάχιστα)
 π.χ. μπουτ -ζάλακ κιάρι ατσχέλ
 κατάρ καγιά μπουκί = ελάχιστο
 κέρδος μένει απ' αυτή τη δουλειά,
 μπουτ-ζάλακ παρέ λαβ = ελάχιστα
 χρήματα παίρνω.
ελέγχομαι (αμετβ. ρ.):
 κο(ν)ντρόλι-κερντιάβ (κο(ν)ντρόλι,
 ο = έλεγχος, κερντιάβ = γίνομαι)
 π.χ. κερντιλέ-κο(ν)ντρόλι ε
 μαγκινά; = ελέγθησαν τα
 εμπορεύματα;
έλεγχος: κο(ν)ντρόλι, ο
 π.χ. κερ κο(ν)ντρόλι ε μαγκινά =
 κάνε έλεγχο τα εμπορεύματα.
ελέγχω (α) (μετβ. ρ.): κο(ν)ντρόλι-
 κεράβ (= έλεγχο κάνω).
ελέγχω (β): κο(ν)ντρόλι-κερνταράβ
 (κο(ν)ντρόλι = έλεγχος, κερνταράβ
 ενεργ. διαμ. ρ. = βάζω να κάνει-
 ουν)
 π.χ. κα κερνταράβ λεστέ
 κο(ν)ντρόλι ε μαγκινά = θα τον
 βάλω να ελέγξει τα εμπορεύματα.
ελενίτ: ελενίτι, ο
 π.χ. καζόμ ελενίτορα κι(ν)ντάν; =
 πόσα ελενίτ αγόρασες;
έλεος: μίλα, η
 π.χ. (φράση) κα κεράβ λε τε ροβέν
 κατάρ λεσκέ μίλε ε μανουσσά = θα
 τον κάνω να κλάψουν από τα ελέη
 (από την οικτρή κατάστασή) του οι
 άνθρωποι.
ελεύθερα (επίρρ.): σερμπέζι
 (σ.α. ελεύθερος).

π.χ. μουκ ε χουρντέ σερμπέζι, τε κχελέλ = άσε το παιδί ελεύθερα, να παίζει.

(βλ. και ελεύθερος).

ελευθερία: σερμπεζλίκο, ο

π.χ. μο σερμπεζλίκο μανγκάβ, κχάντσικ αβέρ = την ελευθερία μου θέλω, τίποτε άλλο.

ελεύθερος (άκλ.επιθ.): σερμπέζι

π.χ. μανγκάβ τε αβάβ σερμπέζι = θέλω να είμαι ελεύθερος.

ελευθερώνω (μετβ. ρ.): μουκάβ (= αφήνω, παρατώ, εγκαταλείπω), πουταράβ (= ανοίγω μετβ., λύνω) και κουρταρίαβ (= γλυτώνω μετβ., λυτρώνω, σώζω)

Αντίθ. πρά(ν)ταβ = κλείνω μετβ., φυλακίζω, δένω, βουλώνω, κουμπώνω.

έλευση: αβιπέ, ο (= ερχομός, αβάβ = έρχομαι).

Αντίθ. τζιπέ = πηγαιμός.

ελέφαντας (α): ελέφα(ν)ντα, ο.

ελάφαντας (β): φίλι, ο

π.χ. σας φίλορα ντα κάι τσίρκο = υπήρχαν και ελέφαντες στο τσίρκο.

ελεφαντοειδής: ελέφα(ν)ντέσκο, -ι

ελιά (καρπός): ζετία και μάσλιγκα, η. (ελιές (οι) = ζετίε και ζετί(ν)τανε, ε)

π.χ. ε ζετίε σι μπουτ κερκέ = οι ελιές είναι πολύ πικρές.

ελιά (κηλίδα δέρματος): μπένι, ο

π.χ. λεσκό ντουμό σι πφερντέ μπένορα = η πλάτη του είναι γεμάτη ελιές. (βλ. και σημάδι).

έλικας: περμανάβα, η

(σ.α. ανεμιστήρας).

ελίτσα: ζετίσα, η

ελκυστικός: (βλ. τραβηχτικός).

ελκύω (μετβ. ρ.): σϋρνταβ (= τραβώ)

π.χ. ο σσουκαριπέ σϋρντελ ε μανουσσέ = η ομορφιά ελκύει τον άνθρωπο.

Ελλάδα: Γιουνανιστάνο και

Γιουνάνο, ο

Ελλαδίτης: Γιουνανλίο, ο

Ελλαδίτισσα: Γιουνανλούκα, η

έλλειψη: εσικλίκο, ο (εσίκι άκλ. επίθ. και επίρρ. = λειψός, ελλιπής, λειψά, ελλιπώς)

Αντίθ. μπο(λ)λούκο = αφθονία.

Έλληνας: Ντας και Μπαλαμό, ο

(υποκ.) Ντασορό, ο.

Ελληνίδα: Ντασνί και Μπαλαμνί, η (υποκ.) Ντασνορί, η.

ελληνικός (επίθ.): ντασικανό,-ί και μπαλαμανό,-ί.

π.χ. μπαλαμανί τσχιπ = ελληνική γλώσσα, ντασικανέ μανγκινά = ελληνικά προϊόντα.

ελληνισμός: ντασικανιπέ και μπαλαμανιπέ, ο.

ελληνόγλωσσος (επίθ.):

ντασικανέ-τσχιμπάκο,-ι και μπαλαμανέ-τσχιμπάκο,-ι.

Ελληνόπουλο: Ντασικανό-χουρντό, ο και Μπαλαμανό-χουρντό (κυριολ. ελληνικό παιδί).

ελλιπής: (βλ. λειψός).

έλξη: σϋρντιπέ, ο.

ελπίδα: ομούτι, ο.

π.χ. σίμαν ομούτι κάι κα αβέλ = έχω ελπίδα πως θα 'ρθει.

ελπιδοφόρος (επίθ.): ομουτέσκο,-ι

π.χ. ομουτέσκο αμπερί λιόμ = ελπιδοφόρα είδηση πήρα.

ελπίζω (αμετβ. ρ.): ομούτι-κεράβ (= ελπίδα κάνω)

π.χ. τζάμπα ομούτι-κερές, χοχαβέλ τουτ = άδικα ελπίζεις, σε ξεγελάει.

εμβόλιο: σουβ, η (κυριολ. βελόνα, σ.α. ένεση)

π.χ. μο τσχαβό κερντά έπσι πε σουβά = ο γιος μου έκαμε όλα του τα εμβόλια.

εμείς (πληθ.εγώ): αμέν

π.χ. αμέν κα τζας = εμείς θα πάμε.

έμεση: (βλ. εμετός).

εμετικός (επίθ.):

τσαγκλανταριμάσκο, -ι (σ.α. αηδιαστικός, σιχαμερός).

εμετός: τσαγκιπέ και τσαντιπέ, ο
π.χ. αβέλ μανγκέ τσαγκιπέ = μου
'ρχεται εμετός.

έμμηνα (τα): πόγκι, η (κυριολ. εμμηγόρρυση).

εμμηνόπαυση: πογκιάκο-ατσίπε, ο.

εμμηγόρρυση: (βλ. έμμηνα).

εμπαιγμός: πρσαηπέ, ο (= κοροϊδία, περιγέλασμα).

εμπαίζω (μετβ. ρ.): πρσάβ (= κοροϊδεύω, περιγελώ).

εμπαιχτικός (α) (επίθ.):

πρσαη(ν)τό, -ί (= κοροϊδευτικός, περιγελαστικός).

εμπαιχτικός (β) (επίθ.):

πρσαηκανό, -ί (= κοροϊδευτικός, περιγελαστικός).

π.χ. πρσαηκανέ πφερσά
πφενέλας λέσκε = εμπαιχτικά λόγια
του 'λεγε.

έμπειρος (επίθ.): πφιντό, -ί (= περπατημένος) και πφιραντό, -ι (= περπατημένος)

π.χ. πφιραντό σι, τζανέλ σο κερέλ
= έμπειρος είναι, ξέρει τι κάνει.
(βλ. και λήμμα περπατημένος).

εμπιστεύομαι (μετβ. ρ.):

γκυβενιάβ (το υ προφ. όπως το γαλλικό u)

π.χ. γκυβενιάβ λέσκε· σαμούζς
μπουτ μπρσσά αμαλά = τον
εμπιστεύομαι· είμαστε πολλά
χρόνια φίλοι.

έμπιστος (επίθ.):

γκιουβενμεκέσκο, -ι και
γκυβενμεκέσκο, -ι

π.χ. νάι μαν γκιουβενμεκέσκο
μανούζς, κάστε τε μουκάβ ο
ντικιάνο; = δεν έχω έμπιστο
άνθρωπο, σε ποιον ν' αφήσω το
μαγαζί;

εμπιστοσύνη (α): γκυβενμέκο, ο

(το υ προφ. όπως το γαλλικό u)
π.χ. (φράση) αβγκιέ γκυβενμέκο νι
ατσχίλό κχάνικαστε = (φράση)
σήμερα εμπιστοσύνη δεν έμεινε σε
κανέναν.

εμπιστοσύνη (β): ιμνεέτι, ο

π.χ. ιμνεέτι νάι μαν λάκε =
εμπιστοσύνη δεν έχω γι' αυτήν.

έμπλαστρο: έμπλαστρο, ο και
γιακία, η

π.χ. αστάρντιλι μι κορ, τε λες
μανγκέ έμπλαστρο = πιάστηκε ο
σβέρκος μου, να μου πάρεις
έμπλαστρο.

εμπλέκομαι: (βλ. ανακατεύομαι).

εμπόδιο (α): ενγκέλι, ο

π.χ. καβά χουρντό κ' αβέλ τουκέ
ενγκέλι τχάρα οβέρ κάι κα μανγκές
τε εβλενίος πάλε = αυτό το παιδί θα
σου είναι εμπόδιο αύριο μεθαύριο
που θα θελήσεις να παντρευτείς
πάλι.

εμπόδιο (β): ζορλούκο, ο (κυριολ.
δυσκολία).

εμπόρευμα: μανγκίν, ο

π.χ. γκελό, τε κινέλ μανγκινά =
πήγε, να αγοράσει εμπορεύματα.
(βλ. και προϊόν, περιουσία).

εμπορευματάκι: μανγκινορό, ο

π.χ. λιόμ μανγκέ, εμπούκα
μανγκινορά τε μπικνάβ = πήρα για
μένα, λίγα εμπορευματάκια να
πουλήσω.

εμπόριο: τουτζαρλούκο, ο

π.χ. κα μουκάβ ο τουτζαρλούκο, κα
κεράβ αβέρ μπουκί = θα παρατήσω
το εμπόριο, θα κάνω άλλη δουλειά.

έμπορος: τουτζάρι, ο και θηλ.
τουτζάρκα, η

π.χ. κατάρ σαβό τουτζάρι κι(ν)ντάν
καλά μανγκινά; = από ποιον έμπορο
αγόρασες αυτά τα εμπορεύματα;

εμπρός: (βλ. μπρσστά).

έμπροσθεν (επίρρ.): ανγκλάλ

Αντίθ. παλάλ = όπισθεν.

εμφανής (επίθ.): σικαντό,-ί (βλ. και ορατός, φανερός, δειγμένος)

Αντίθ. μπισικαντό = αφανής.

εμφανίζομαι (αμετβ. ρ.):

σικάντιαβ (= φαίνομαι, σ.α. αποδεικνύομαι)

π.χ. νι σικάντιλο νταά = δεν εμφανίστηκε ακόμα. (βλ. και φαίνομαι, αποδεικνύομαι)

Αντίθ. χασάρντιαβ = χάνομαι,

εξαφανίζομαι, χασάαβ =

εξαφανίζομαι, χάνομαι.

εμφανίζω (μετβ. ρ.): σικαβάβ (βλ. και δείχνω) (σ.α. υποδεικνύω).

εμφάνιση: σικαηπέ, ο (βλ. και δείξιμο) (σ.α. υπόδειξη).

εμφανίσιμος (επίθ.): σσουκαρορό,-ί (κυριολ. ομορφούλης, ομορφούτσικος)

Αντίθ. μπέτι = άσχημος, άσχημα.

έμψυχος (επίθ.): τζου(ν)ντό,-ί (= ζωντανός).

έμψυχώνομαι (αμετβ. ρ.): γκι-λαβ (= ψυχή παίρνω)

π.χ. λιά-γκι αγκαντάλ κάι κονουσστούμ λεσκέ = έμψυχώθηκε έτσι που του μίλησα.

έμψυχώνω (μετβ. ρ.): γκι-νταβ (= ψυχή δίνω, ως αμετβ. σημαίνει: ξεψυχώ αμετβ.)

π.χ. κα μουκέλας πι μπουκί, άμα ιν ντέλας λε γκι λεσκό πφαλ = θα άφηνε τη δουλειά του, αν δεν τον έμψύχωνε ο αδερφός του. (βλ. και ξεψυχώ).

έμψύχωση: γκι-ντιπέ, ο (= ψυχή δόσιμο, σ.α. ξεψύχισμα).

εμώ: (βλ. ξερνώ).

ενάμισης, μιάμιση, ενάμισι: γε-κοπάς και εκοπάς.

έναρξη: (βλ. αρχίνισμα).

ένας, μία, ένα (α): γεκ και εκ

π.χ. γεκ μρουςς = ένας άνδρας, γεκ τζουβλί = μία γυναίκα.

ένας, μία, ένα (β) (επιτακτικό):

έκτανάβα και έκτανέ

π.χ. σάντε έκτανάβα μαρνό ατσχιλό = μόνο ένα ψωμί έμεινε.

έναστρος (επίθ.): τσεριναλό, -ί (σ.α. αστερωτός)

Αντίθ. μπιτσερινένγκο = άναστρος.

έναυση: πφαμπαριπέ, ο (= άναμμα, κάψιμο).

(σ.α. καύσωνας).

ενδέκατος (τακτ. αριθμ. επιθ.):

ντεσσουγκεκουτνό,-ί.

ενδιάμεσος (επίθ.):

μασκαρουτνό,-ί (βλ. και μεσαίος).

ενδιαφέρομαι (αμετβ. ρ.):

πφαμπιάβ (κυριολ. αμετβ. ανάβω, αμετβ. καίω, καίγομαι)

π.χ. τε πφαμπός κε μπουκιάκε, κοτάρ χας μαρνό = να ενδιαφέρεσαι για τη δουλειά σου, από 'κει τρως ψωμί.

ενδιαφέρον: πφαμπιπέ, ο (σ.α. θέρμη, ζέση, άναμμα, λάμψη)

π.χ. πφενέσας κάι πφαμπός μανγκέ:

γκαντικίν σας κο πφαμπιπέ; =

έλεγες πως ενδιαφέρεσαι για μένα τόσο ήταν το ενδιαφέρον σου;

ένδυμα: πατό, ο (= ρούχο).

ένδυμασία: βουραηπέ, ο (= ντύσιμο).

ένδυναμωμένος: (βλ. δυναμωμένος).

ένδυναμώνω (μετβ. ρ.):

ζουρανταράβ (= δυναμώνω μετβ.)

ένδυνάμωση: ζουρανταριπέ, ο (= δυνάμωμα).

ενενηκοστός (τακτ.αριθμ.επιθ.): ενιαντεσσουτνό,-ί.

ενενήντα (αριθμ.): ενιάντεςς.

ένεση: σουβ, η (= βελόνα)

π.χ. ο ντοκτόρι κερντά λεσκέ σουβ = ο γιατρός του έκανε ένεση.

ενέχυρο: εμανέτι, ο

π.χ. με μουκλόμ λε τουκέ εμανέτι, του σόσκε τε ντες λε αβερέ

βαστέ(ν)ντε; = εγώ σου το άφησα ενέχυρο, εσύ γιατί να το δώσεις σε

άλλα χέρια; (βλ. και αμανάτι)

ενήμερος: (βλ. ενημερωμένος).
ενημερωμένος (μτχ.):
 τζανγκλαρντό,-ί
Αντίθ. μπιτζανγκλαρντό =
ανενημέρωτος (βλ. και
πληροφορημένος).
ενημερώνω: (βλ. πληροφορώ).
ενημέρωση: τζανγκλαριπέ, ο
 (βλ. και πληροφορήση).
ενθέτω: (βλ. τοποθετώ).
ενθυμίζω (μετβ. ρ.): σεραράβ.
ενθύμηση: σεραριπέ, ο.
ενθυμούμαι: (βλ. θυμάμαι).
ενισχυτής: ενισχιτί και ενισκιτί, ο
 π.χ. ενισχιτί μανγκέλ η τιλεόρασι,
 για τε σικαβέλ τεμίζι = ενισχυτή
 θέλει η τηλεόραση, για να δείξει
 καθαρά.
εννέα και εννιά (αριθμητ.): ενιά.
εννιακόσια (αριθμ.): ενιάσσελ.
ενοικιάζω: (βλ. νοικιάζω).
ενοικιασμένος: (βλ. νοικιασμένος).
ενοικίαση: (βλ. νοίκιασμα).
ενοίκιασμα: (βλ. νοίκιασμα).
ενοίκιο: (βλ. νοίκι).
ενοικιαστής: (βλ. νοικάρης).
ένότητα: εκιπέ, ο (σ.α. ένωση, βλ.
 και ένωση).
ενοχή: ντοσσαλιπέ, ο και ντοζς, η
 (ντοζς κυριολ. = φταίξιμο).
ενόχληση (α): λεκελίκο, ο (κυριολ.
 λέκκιασμα)
 π.χ. νι μανγκάβ τε κερές μανγκέ
 λεκελίκο, κάνα κα ματός = δε θέλω
 να μου κάνεις ενόχληση, όταν θα
 μεθάς.
ενόχληση (β): ενγκε(λ)λίκο, ο (βλ.
 ενοχλώ (β)).
ενοχλητικός (μτχ. ως επίθ.):
 λεκελίο, -ίκα (κυριολ. λεκκιασμένος-
 η)
 π.χ. μπουτ λεκελίο κερντός, κάνα
 ματός = πολύ ενοχλητικός γίνεσαι,
 όταν μεθάς.

ενοχλώ (α) (μετβ. ρ.): λεκελίκο-
 κεράβ (κυριολ. ενόχληση κάνω, βλ.
 ενόχληση (α)).
ενοχλώ (β) (μετβ. ρ.):
 ενγκε(λ)λίκο-κεράβ (κυριολ.
 ενόχληση κάνω)
 π.χ. νι κα κερές ενγκε(λ)λίκο ε
 μανουσσέσκε = δε θα ενοχλήσεις
 τον άνθρωπο (ενγκέλι, ο = εμπόδιο,
 βλ. και εμπόδιο (α)).
ενοχοποιημένος (μτχ.):
 ντοσσαρντό,-ί.
ενοχοποίηση: ντοσσαριπέ, ο.
ενοχοποιητικός (επίθ.):
 ντοσσαριμάσκο, -ι.
ενοχοποιούμαι (αμετβ. ρ.):
 ντοσσάρντιαβ.
ενοχοποιώ (μετβ. ρ.): ντοσσαράβ.
ένοχος (επίθ.): ντοσσαλό,-ί (=
 φταίχτης).
ένησημο: πούλο, ο (σ.α.
 γραμματόσημο, χαρτόσημο), πληθ.
 πούλορα, ε
 π.χ. καζόμ πούλορα σίτουτ κατάρ
 καϊά μπουκί; = πόσα ένησημα έχεις
 απ' αυτή τη δουλειά; (ομόηχο
 πούλο = χρυσόσκονη
 (καλλυντικό)).
έναρξη: (βλ. αρχίνισμα).
ενταγμένος: (βλ. τοποθετημένος).
ένταλμα: έ(ν)νταλμα, ο
 π.χ. ικαλντέ τουκέ έ(ν)νταλμα,
 ρόντεν τουτ ε σσεραλέ = σου
 έβγαλαν ένταλμα, σε ψάχνουν οι
 αστυνομικοί.
εντάξει (α) (επίρρ.): ταμάμι και
 ταμάμ (ταμάμι σ.α. ακριβώς)
 π.χ. ταμάμι σι ακανά; = εντάξει
 είναι τώρα;, ταμάμ πφε(ν)ντόμ
 τουκέ = εντάξει σου είπα.
εντάξει (β) (επίρρ.): λατσχό (σ.α.
 καλά)
 π.χ. λατσχό, κ' αβάβ με ντα
 τουμένσα = εντάξει, θα 'ρθω κι εγώ
 μ' εσάς (ως επίθ. λατσχό, -ί =
 καλός-ή).

ένταξη: (βλ. τοποθέτηση).
εντάσσομαι: (βλ. τοποθετούμαι).
εντάσσω: (βλ. τοποθετώ).
ενταφίαση: (βλ. θάψιμο).
ενταφιασμός: (βλ. θάψιμο).
ενταφιάζομαι: (βλ. θάβομαι).
ενταφιάζω: (βλ. θάβω).
ενταφιασμένος: (βλ. θαμμένος).
έντεκα (αριθμ.): ντεσσουέκ και ντεσσουγέκ.
εντελώς (επίρρ.): επτέν (σ.α. τελείως)
 π.χ. επτέν ντιλό σαν = εντελώς τρελός είσαι.
εντερικός (επίθ.): πορένγκο, -ι.
έντερο: πορ, η
 π.χ. κατάρ η μποκ με πορά μπασσέν = από την πείνα τα έντερά μου γουργουρίζουν (βλ. πορ, ο = κοιλιά).
εντομοκτόνο: μακχένγκο-ιλάτσι, ο (= μυγών φάρμακο).
εντοπίζομαι (αμετβ. ρ.): αρακχάντιαβ, ρακχάντιαβ, αρακχί(ν)ντιαβ και ακχάντιαβ (κυριολ. βρίσκομαι σ.α. συναντιέμαι).
εντοπίζω (α) (μετβ. ρ.): ρακχαβάβ και αρακχάβ (βλ. και βρίσκω, συναντώ).
εντοπίζω (β) (μετβ. ρ.): αρακχαβάβ και ακχαβάβ (κυριολ. βρίσκω σ.α. συναντώ).
εντοπισμένος (α) (μτχ.): ρακχαντό,-ί (βλ. και ευρημένος).
εντοπισμένος (β) (μτχ.): αρακχαντό,-ι και ακχαντό,-ι (σ.α. ευρημένος).
εντοπισμός (α): ρακχαηπέ και αρακχιπέ, ο (βλ. και εύρεση).
εντοπισμός (β): αρακχαηπέ και ακχαηπέ, ο (σ.α. εύρεση).
εντριβή: μοριπέ, ο (= τρίψιμο)
 π.χ. αστάρντιλό μο ντουμό ντα μανγκάβ μοριπέ = πιάστηκε η πλάτη μου και θέλω εντριβή.

εντρίβω (μετβ. ρ.): μοράβ (κυριολ. = τρίβω)
 π.χ. τε μοράβ τουτ; = να σε τρίψω;
έντρομος (μτχ.): νταραρντό,-ί (= τρομαγμένος)
 π.χ. νταραρντό σικάντολας = έντρομος φαινόταν.
ένωμα: εκ-κεριπέ, ο (εκ = ένας, μία, κεριπέ = φτιάξιμο, δημιουργία, πράξη).
ενώνομαι (αμετβ. ρ.): εκ – κερντιάβ (= ένα γίνομαι) (σ.α. μονιάζω αμετβ., συμφιλιώνομαι)
 π.χ. σα αμέν ε ρομά, τε κερντιάσα-εκ, οζομάν κα κερντιάς ζουραλέ = όλοι εμείς οι Τσιγγάνοι, αν ενωθούμε, τότε θα γίνουμε δυνατοί.
ενώνω (μετβ. ρ.): εκ-κεράβ (= ένα κάνω) (σ.α. μονιάζω μετβ., συμφιλιώνω).
ένωση: εκιπέ, ο
 π.χ. Ρομανό Εκιπέ = Τσιγγάνικη Ένωση, είναι η ονομασία της διεθνής ομοσπονδίας όλων των τσιγγάνικων σωματείων, η οποία είναι γνωστή και με τις εξής ονομασίες : Ρομανό Κογκρέσο και Ρομανί Γιούνιον.
εξαγορά: κινιπέ, ο (κυριολ. αγόρασμα).
εξαγοράζομαι (αμετβ. ρ.): κι(ν)ντιάβ (κυριολ. αγοράζομαι).
εξαγοράζω (μετβ. ρ.): κινάβ (κυριολ. αγοράζω).
εξαγορασμένος (μτχ.): κι(ν)ντό, -ί, (κυριολ. αγορασμένος).
εξαδάκτυλος (επίθ.): σοσβέ-ναένγκο, -ι και σοσβ-ναένγκο,-ι.
εξαετής (επίθ.): σοσβεμπροσσένγκο,-ι και σοσβεμπρεσσένγκο,-ι.
εξακόσια (αριθμ.): σόβσσελ.
εξακοσιοστός (τακτ.αριθμ.επίθ.): σοσβσσελουτνό,-ί.
εξάλλου (επίρρ.): ζατέν και ζατύν και ζάτεν

π.χ. ζάτεν παρέ νάι μαν = εξάλλου λεφτά δεν έχω (βλ. και άλλωστε, ήδη).

εξαμηνιαίος (επίθ.):

σσοβετσχονένγκο,-ι

π.χ. κερντάμ σσοβετσχονένγκο κο(ν)τράτο = κάναμε εξαμηνιαίο συμβόλαιο.

εξαντλημένος (μτχ.): τσχι(ν)ντό,-ί (= κομμένος, κουρασμένος) και τσχορντό,-ί (=χυμένος, ρημαγμένος).

εξάντληση: τσχι(ν)νταριπέ και τσχορντιπέ, ο (τσχι(ν)νταριπέ σ.α. κόψιμο, κούρασμα, καταπόνηση). (βλ. τσχορντιπέ στα λήμματα ρήμαγμα, χύσιμο).

εξαντλούμαι (αμετβ. ρ.):

τσχι(ν)νταράμαν και τσχορντιάβ π.χ. τσχορντιλέ με τσανγκά κατάρ ο πιφιριπέ = εξαντλήθηκαν τα πόδια μου από το περπάτημα, τσχορντιλέ με κουϊά κατάρ η τσαπάβα = εξαντλήθηκαν τα χέρια μου από το τσάπισμα, μουλόμ, τσχορντιλόμ αβγκιέ και μπουκί = πέθανα (ψόφησα), εξαντλήθηκα σήμερα στη δουλειά, ζάλακ σι καλά παρέ και ντελ τουτ τζάμπα τσχι(ν)νταρέστουτ σαστό γκιβέ α(ν)ντό κχαμ = λίγα είναι αυτά τα λεφτά που σου δίνει άδικα εξαντλείσαι όλη την ημέρα μες στον ήλιο.

(τσχι(ν)νταράμαν = κουράζω τον εαυτό μου).

(βλ. τσχορντιάβ στα λήμματα χύνομαι και αμετβ. ρημάζω).

εξαντλώ (μετβ. ρ.): τσχι(ν)νταράβ και τσχοράβ

π.χ. τσχορντά λε καβά νασφαλιπέ = τον εξάντλησε αυτή η αρρώστια, τσχι(ν)νταρντά μαν καγιά μπουκί = με εξάντλησε αυτή η δουλειά

(βλ. τσχι(ν)νταράβ στα λήμματα κουράζω, καταπονώ, κόβω (β)).

(βλ. τσχοράβ στα λήμματα χύνω και μετβ.ρημάζω).

εξαπατημένος (μτχ.):

χοχανταρντό,-ί

(βλ. και ξεγελασμένος).

εξαπάτηση: χοχανταριπέ, ο (βλ. και πλάνεμα, ξεγέλασμα).

εξαπατώ (μετβ. ρ.): χοχανταράβ (βλ. και ξεγελώ, πλανεύω)

εξ αποστάσεως (επίρρ.): ντουράλ (= από μακριά, μακρόθεν)

Αντίθ. πασσάλ, πασσαλντάν, πασσερντάν = από κοντά.

εξάτμιση: μπορία, η

π.χ. σόσκε μπασσέλ αγκαντάλ ε τομαφιλέσκι μπορία; = γιατί ηχεί έτσι του αυτοκινήτου η εξάτμιση; (μπορία σ.α. μπουρί, βλ. και μπουρί).

εξαφανίζομαι (αμετβ. ρ.): χασάαβ (σ.α. χάνομαι)

π.χ. κάι χασάιλαν καλά γκιβεσά; = πού εξαφανίστηκες αυτές τις μέρες; *Συνών. χασάρντιαβ = χάνομαι, εξαφανίζομαι.*

Αντίθ. σικάντιαβ = φαίνομαι, εμφανίζομαι, αποδεικνύομαι, παρουσιάζομαι, ρακχάντιαβ = εντοπίζομαι, βρίσκομαι.

εξαφανίζω (α) (μετβ. ρ.):

χασαρνταράβ (σ.α. αφανίζω, εξοντώνω) (= κάνω να χαθεί-ούν)

π.χ. (απειλή) κα χασαρνταράβ τουτ α(ν)ντάρ ντουινιάβα = θα σε εξαφανίσω από τον κόσμο

Αντίθ. σικανταράβ = φανερώνω, αναδεικνύω, προβάλλω.

εξαφανίζω (β) (μετβ. ρ.):

νασσαλάβ (σ.α. φυγαδεύω, απάγω, φευγατίζω)

π.χ. νασσάλ η πούσκα κατάρ, ε σσεραλέ αβέν = εξαφάνισε το όπλο από 'δω, οι αστυνομικοί έρχονται (νασσάβ = φεύγω, τρέχω αμετβ. ξεφεύγω, διαφεύγω).

εξαφανίζω (γ) (μετβ. ρ.): χασαράβ (= χάνω, βλ. και χάνω)

π.χ. χασάρ η πούσκα κατάρ, ε σσεραλέ αβέν = εξαφάνισε το όπλο από 'δω, οι αστυνομικοί έρχονται.

εξαφάνιση (α) : χασαριπέ, ο (βλ. και απώλεια, χάσιμο)

Αντίθ. ρακχαηπέ = εύρεση, εντοπισμός.

εξαφάνιση (β): νασσαλιπέ, ο (σ.α. φυγάδευση, απαγωγή, φευγάτισμα).

εξαφανισμένος (α) (μτχ.): χασαρντό,-ί (βλ. και χαμένος).

Αντίθ. ρακχαντό = ευρημένος, εντοπισμένος.

εξαφανισμένος (β) (μτχ.):

νασσαλντό,-ί (σ.α. φυγαδευμένος, φευγάτος, φευγατισμένος).

εξελίσσομαι (αμετβ. ρ.): ντισσιάβ (κυριολ. αλλάζω αμετβ.)

π.χ. σαρ γκελό κάι Αλαμάνια, ντισσιτί = καθώς πήγε στη Γερμανία, εξελίχθηκε.

εξερεύνηση: ροντιπέ, ο (= ψάξιμο, έρευνα).

εξερευνώ (μετβ. ρ.): ρόνταβ (= ψάχνω, ερευνώ, γυρεύω).

εξετάζω (α) (μετβ. ρ.): ντικχάβ (= κοιτάζω, βλέπω)

π.χ. τζα κάι ντοκτόρι τε ντικχέλ τουτ = πήγαινε στον γιατρό να σε εξετάσει (ντικχάβ σ.α. φροντίζω, προσέχω, παρατηρώ).

εξετάζω (β) (μετβ. ρ.): μαϊανάβα-κεράβ (= εξέταση κάνω)

π.χ. κερντά τουτ μαϊανάβα ο ντοκτόρι; = σε εξέτασε ο γιατρός;

εξέταση (α): ντικχιπέ, ο (= κοίταγμα, βλέμμα, όραση, φροντίδα, προσοχή, παρατήρηση)

π.χ. σαό ντικχιπέ σας καβά κάι κερντά ε χουρντέ ο ντοκτόρι; = τι εξέταση ήταν αυτή που έκανε ο γιατρός στο παιδί;

εξέταση (β) (ιατρική): μαϊανάβα, η (προφ. με συνίζηση ια)

εξετασμένος: (βλ. κοιταγμένος).

εξευτελίζομαι (αμετβ. ρ.):

λατζανταράμαν (βλ. και ντροπιάζομαι).

εξευτελίζω (μετβ. ρ.):

λατζανταράβ (βλ. και προσβάλλω, ταπεινώνω).

Συνών. ρεζίλι-κεράβ = ρεζιλεύω.

εξευτελισμένος (μτχ.):

λατζανταρντό,-ί

(βλ. και ταπεινωμένος, προσβεβλημένος).

εξευτελισμός: λατζανταριπέ, ο (βλ. και προσβολή, ταπείνωση).

εξήγηση: ακχιαρνταριπέ, ο.

εξηγώ (μετβ. ρ.): ακχιαρνταράβ

π.χ. κα ακχιαρνταράβ τουκέ σο κερντιλό = θα σου εξηγήσω τι έγινε.

(βλ. λήμμα επεξηγώ).

εξηκοστός (τακτ.αριθμ.επιθ.):

σσοβντεσσουτνό,-ί.

εξήντα (αριθμ.): σσόβντες

π.χ. λεσκό πάπο σι σσόβντες μπροσένγκο = ο παππούς του είναι εξήντα χρονών.

έξι (αριθμ.): σσοβ

π.χ. σσοβ τζενέ = έξι άτομα.

εξιστορώ: (βλ. διηγούμαι).

εξόγκωμα: σσουβλιπέ, ο (= πρήξιμο).

έξοδα: μαστράφορα, ε

π.χ. νά κερ μπουτ μαστράφορα = μην κάνεις πολλά έξοδα.

έξοδος: ικλιπέ, ο (= ανέβασμα, σκαρφάλωμα, καβάλημα, ανάβαση, άνοδος)

Αντίθ. ντιπέ = είσοδος, δόσιμο, μπάσιμο, εισβολή.

εξοντωμένος (μτχ.):

χασαρνταρντό,-ί (σ.α.

αφανισμένος).

εξοντώνω (μετβ. ρ.): χασαρνταράβ (σ.α. εξαφανίζω, αφανίζω).

εξόντωση: χασαρνταριπέ, ο (σ.α. αφάνιση, αφανισμός).

εξοργίζομαι: (βλ. οργίζομαι).

εξοργίζω: (βλ. οργίζω).

εξυπηρέτηση: λατσχιπέ, ο (κυριολ. καλοσύνη, καλό, το)

π.χ. κερ εκ λατσχιπέ, τζα λε με ιλάτσορα κχεράλ = κάνε μια καλοσύνη (εξυπηρέτηση), πήγαινε πάρε τα φάρμακά μου από το σπίτι.

εξυπνάδα: μπουτζανγκλιπέ, ο (= πολυγνωσία) (μπουτ = πολύ, τζανγκλιπέ = γνώση, βλ. και γνώση)

π.χ. μπουτζανγκλιπέ μπικνές μάνγκε; = εξυπνάδα μου πουλάς;

εξυπνάκιας: μπουτζανγκλορό, ο (θηλ. μπουτζανγκλορί, η)

π.χ. τζανάβ τουτ σο μπουτζανγκλορό σαν = σε ξέρω τι εξυπνάκιας είσαι.

έξυπνος (επίθ.): μπουτζανγκλό,-ί

π.χ. μπουτζανγκλό σι λεσκό τσχαβό = έξυπνος είναι ο γιος του, μπουτζανγκλό σι, τζανέλ τε κερέλ πι μπουκί = έξυπνος είναι, ξέρει να κάνει τη δουλειά του (μπουτζανγκλό κυριολ. = πολύξερος).

Αντίθ. χαουμέ = κουτός, βλάκας,

σασπσάλι = βλάκας,

χαζοχαρούμενος.

έξω (α) (επίρρ.): αβρί και αβρίκ

π.χ. ίκλι αβρίκ = βγες έξω, (φράση) ικαλντά μαν αβρί κατάρ με σσέα = μ' έβγαλε έξω από τα ρούχα μου. (αβράλ = από έξω).

Αντίθ. α(ν)ντρέ = μέσα.

έξω (β) (επίρρ.): αβριγκά

π.χ. κα ικαλάβ αβριγκά καλέ τσχορά αϊράτ = θα βγάλω έξω αυτήν την κοπέλα απόψε (δηλ. θα ερωτοτροπήσω μαζί της).

έξω (το): αβριπέ, ο

π.χ. σα αβρί κλές α(ν)ντό σσιλ· χαλάς τουτ καβά αβριπέ = όλο έξω βγαίνεις μες στο κρύο· σ' έφαγε αυτό το έξω (δηλ. σ' αρρώστησε).

εξόγαμος (επίθ.): μπιμπιαβέσκο,-ι (= χωρίς γάμο).

έξωθεν (επίρρ.): αβράλ

Αντίθ. α(ν)ντρέ = έσωθεν.

εξόπορτα: αβρουτνό-ουντάρ και αβρικνό-ουντάρ, ο και αβρικνί-καπούια, η (προφ. με συνίζηση ια).

εξωτερική – εμφάνιση: σουλούπο, ο (βλ. και σουλούπι).

εξωτερικό (το): αβρουτνιπέ και αβρικανιπέ, ο

Αντίθ. α(ν)ντριπέ = εσωτερικό (το), περιεχόμενο, α(ν)ντρουτνιπέ, α(ν)ντρικανιπέ = εσωτερικό, το.

εξωτερικός (επίθ.): αβρουτνό,-ί και αβρικνό,-ί

π.χ. μακχλόμ ε αβρουτνέ ντουβάρα με κχερέσκε = έβαψα τους εξωτερικούς τοίχους του σπιτιού μου, πουτάρ η αβρικνί καπούια = άνοιξε την εξωτερική πόρτα.

Αντίθ. α(ν)ντρουτνό και α(ν)ντρικνό = εσωτερικός.

εξωφρενικός (επίθ.): ντιλικανό, -ί

(κατά λέξη: τρελοειδής*, σ.α. παράλογος, ντιλό, -ί = τρελός, -ή)

π.χ. ντιλικανό φουλαηπέ =

εξωφρενικό χτένισμα, ντιλικανέ

πφερασά = εξωφρενικά λόγια.

εξόφυλλο: αβρουτνί-πατρίν και αβρικνί-πατρίν, η.

εορταστικός: (βλ. γιορτινός).

επάγγελμα (α): μπουκί, η (= δουλειά)

π.χ. σαβί μπουκί κερές; = τι

επάγγελμα κάνεις;

(βλ. και δουλειά, εργασία).

επάγγελμα (β): ζαναάτι, ο (σ.α. τέχνη)

π.χ. αμαρό ζαναάτι σι καβά, κατάρ

ικαλάς αμαρό μαρνό = το

επάγγελμά μας είναι αυτό, από 'δω

βγάζουμε το ψωμί μας, κε

νταντέσκο ζαναάτι λιάν ντικχάβ =

τοπάγγελμα του πατέρα σου

πήρες (ακολούθησες) βλέπω, ο

ντιλεντζιλίκο σι λακό ζαναάτι = η επαιτεία είναι το επάγγελμά της (βλ. και τέχνη (α)).

επάγγελμα (του μικροπωλητή στα παζάρια): παζαρτζουλούκο και παζαρτζυλύκο, ο

π.χ. -σαβί μπουκί κερές του; - παζαρτζουλούκο κεράβ = -ποια δουλειά κάνεις εσύ; -το επάγγελμα του μικροπωλητή κάνω (ασκώ).

(Οι 90% από τους κατοίκους του οικισμού της οδού τέρμα

Αδριανουπόλεως Κομοτηνής ασχολούνται σήμερα μ' αυτό το επάγγελμα, του μικροπωλητή στα παζάρια της Θράκης ως πωλητές ενδυμάτων, οπωρολαχανικών, υποδημάτων, χαρτικών, γυαλικών. Παζαρτζίο, ο = ο μικροπωλητής των παζαριών, σ.α. παζαρευτής, θηλ. παζαρτζύκα και παζαρτζίκα, η).

επάγγελμα (του καφετζή):

καβετζιλίκο, ο.

επάγγελμα (του καταστηματάρχη):

ντουκιαντζυλύκο, ο.

επάγγελμα (του λούστρου, του βαφέα, του ελαιοχρωματιστή):

μποϊατζυλύκο, ο.

επάγγελμα (του ρακοσυλλέκτη, του οδοκαθαριστή):

γκυρμπετζιλίκο και γκιουρμπετζιλίκο, ο.

επάγγελμα (του εργάτη που μαζεύει βαμβάκι):

παμουκτσουλούκο, ο.

επάγγελμα (του εργάτη που μαζεύει ντομάτες):

ντομάτατζυλύκο, ο.

επάγγελμα (του ανειδίκευτου εργάτη): εργατλούκο και

εργκατλούκο, ο

π.χ. (θυμοσοφία) τε κερές κινρί μπουκί κατάρ εργατλούκο, κχόνικ νι γκελό ανγκλέ = να κάνεις δική

σου δουλειά από το επάγγελμα του εργάτη κανείς δεν πήγε μπροστά (οικονομικά).

επάγγελμα (του βοσκού):

τσομπα(ν)νούκο, ο.

επαγγελματίας: εσνάφο, ο (θηλ. εσνάφκα, η)

π.χ. εσνάφο κερντιλάν ντικχάβ! = επαγγελματίας έγινες βλέπω!

επαινετικός (επίθ.):

ασσαριμάσκο,-ι και ασσαρικανό,-ί

π.χ. ασσαριμάσκε όρμπε =

επαινετικά λόγια.

έπαινος: ασσαριπέ και ασσαρντιπέ, ο.

επαινούμαι: (βλ. πανεύομαι).

επαινώ (μετβ. ρ.): ασσαράβ (βλ. παινεύω).

επαιτεία: ντιλεντζιλίκο, ο

π.χ. καγιά πφουρί τραησαρέλ κατάρ ντιλεντζιλίκο = αυτή η γριά ζει από την επαιτεία, κατάρ ο ντιλεντζιλίκο κιντά καλά παρέ = από την επαιτεία μάζεψε αυτά τα χρήματα.

επαιτώ (αμετβ.και μετβ.ρ.):

ντιλενιάβ (βλ. και ζητιανεύω).

επάλειμμα: (βλ. επάλειψη).

επαλειμμένος (μτχ.): μακχλό-ί (= αλειμμένος, βαμμένος, επιχρισμένος).

επαλείφω (μετβ. ρ.): μακχάβ (= αλείφω, βάφω, επιχρίω).

επάλειψη: μακχιπέ, ο (= άλειμμα, βάψιμο, επίχρισμα).

επαληθευμένος (μτχ.):

τσατσουκαναρντό,-ί.

επαληθεύομαι (μετβ. ρ.):

τσατσουκανισάαβ

π.χ. τσατσουκανισάαλε με όρμπε κάι πφενάβας τούκε = επαληθεύτηκαν τα λόγια μου που σου έλεγα.

Συνών. τσατσάβαβ = αληθεύω.

επαλήθευση: τσατσουκαναριπέ, ο.

επαληθεύω (μετβ. ρ.):

τσατσουκαναράβ

π.χ. κα τσατσουκαναράβ καλέν κάι
πφε(ν)ντιλέ = θα επαληθεύσω αυτά
που ειπώθηκαν.

επαναφέρω (μετβ. ρ.): πάλε-
α(ν)ταβάβ, πάλε-αταβάβ, γκένε-
α(ν)ταβάβ, και γκένε – αταβάβ (=
πάλι, ξανά φέρνω).

επανέρχομαι (αμετβ. ρ.): πάλε-
αβάβ (= πάλι, ξανά, έρχομαι) και
γκένε-αβάβ (= πάλι, ξανά έρχομαι)
π.χ. ντικχές; πάλε κάι με πφερασά
αβές = βλέπεις; επανέρχεσαι στα
λόγια μου.

Συνών. ιρισάβαβ και ιρισάαβ =
αμετβ. γυρίζω, αμετβ. επιστρέφω.

επάνω (επίρρ.): οπρέ

π.χ. ικλιλό οπρά κοπάτσι =
ανέβηκε επάνω στο δέντρο, η ζουμί
σι οπρά τραπέζι = το φαγητό είναι
πάνω στο τραπέζι, οπράλ = από
πάνω, ούτε οπρά μά(ν)ντέ νι
μανγκέλ τε ντικχέλ = ούτε επάνω
μου δε θέλει να κοιτάξει.

Αντίθ. τελέ = κάτω.

επαργυρωμένος: (βλ.

ασημωμένος).

επαργυρώνω: (βλ. ασημώνω).

επαργύρωση: (βλ. ασήμωμα).

έπαρση (α): βαζντιπέ, ο (κυριολ.
σήκωμα)

π.χ. ε μπαϊρακέσκο βαζντιπέ = η
έπαρση της σημαίας.

Αντίθ. φουλαριπέ = κατέβασμα,
ξεφόρτωμα

έπαρση (β): μπουτ-μπαρικανιπέ, ο
(κυριολ. πολλή υπερηφάνεια, σ.α.
υπεροψία)

π.χ. κατάρ ο μπουτ-μπαρικανιπέ
κάι σι καλέ, οπρά αμέ(ν)ντε νι
ντικχέλ = από την πολλή
υπερηφάνεια (έπαρση) που έχει
αυτός, πάνω μας δεν βλέπει.

επαφή: πασσιπέ, ο (πασσέ = κοντά)

Αντίθ. ντουριπέ = απόσταση.

επείγει (τρίτο προσ. ρ.):

σιγκιάρντολ

π.χ. σιγκιάρντολ καγιά μπουκί,
πρέπι τε κερντόλ = επείγει αυτή η
δουλειά, πρέπει να γίνει.

επείγομαι (αμετβ. ρ.): σιγκιαράβ
(βλ. και βιάζομαι).

επειγόντως (επίρρ.): σίγο και
σούγο

π.χ. πφεν λεσκέ τε αβέλ σίγο = πες
του να 'ρθει επειγόντως. (βλ. και
γρήγορα).

επειδή (συνδ.): σόσκε και σόσταρ
π.χ. νι γκελόμ, σόσκε σόμας
νασφαλό = δεν πήγα, επειδή ήμουν
άρρωστος.

(σόσκε και σόσταρ κυριολ. γιατί).

επειδή (συνδ.): κάι (σ.α. που, πού,
σε)

π.χ. κάι σι μπαρέ με μπαλά ζόρι
φουλάντον = επειδή είναι μεγάλα
τα μαλλιά μου δύσκολα
χτενίζονται.

έπειτα: (βλ. ύστερα).

επεκτείνω (μετβ. ρ.):

μπαρानταράβ (= μεγαλώνω μετβ.)

π.χ. κα μπαρानταράβ ο ντουκιάνο
= θα επεκτείνω το μαγαζί.

(βλ. και μεγαλοποιώ).

επέκταση: μπαρानταριπέ, ο (=
μεγάλωμα)

(βλ. και μεγαλοποίηση).

επεξεργάζομαι (μετβ. ρ.):

μπουκιαράβ

(σ.α. κατεργάζομαι, μπουκί =
δουλειά).

(βλ. και κατεργάζομαι).

επεξεργασία: μπουκιαριπέ, ο
(σ.α. κατεργασία).

επεξεργασμένος (μτχ.):

μπουκιαρντό, -ί.

(σ.α. κατεργασμένος).

επεξηγηματικός: (βλ.
επεξηγητικός).

επεξηγητικός (επίθ.):

ακχιαρναριμάσκο, -ι.

επεξήγηση: ακχιαρνταριπέ, ο.
επεξηγώ (μετβ. ρ.): ακχιαρνταράβ (ακχιαράβ = καταλαβαίνω, ακχιαρνταράβ = κάνω να καταλάβει-ουν). (βλ. και εξηγώ).
επιβεβαιωμένος: (βλ. πιστοποιημένος).
επιβεβαιώνομαι: (βλ. πιστοποιούμαι).
επιβεβαιώνω: (βλ. πιστοποιώ).
επιβεβαίωση: (βλ. πιστοποίηση).
επιβεβαιωτικός: (βλ. πιστοποιητικός).
επιβλέπω (μετβ. ρ.): ντικχάβ (= κοιτάζω, βλέπω, σ.α. παρατηρώ, εξετάζω, φροντίζω, προσέχω, παρακολουθώ).
επιδειγμένος: (βλ. αποκαλυμμένος).
επιδεικνύομαι (αμετβ. ρ.): σικανταράμαν και σικαβάμαν π.χ. *μανγκέλ τε σικανταρέλπες* = θέλει να επιδεικνύεται. (βλ. σικαβάμαν στο λήμμα δείχνομαι). (βλ. σικανταράμαν στα λήμματα φανερώνομαι, προβάλλομαι).
επιδεικνύω (μετβ. ρ.): σικανταράβ (κυριολ. αναδεικνύω) π.χ. *σικανταρέλ πε σσέα* = επιδεικνύει τα ρούχα του. (βλ. και προβάλλω, φανερώνω)
επιδεικτικός (επίθ.): σικαντικανό,-ί.
Συνών. φιγούρατζιο = φιγουρατζής.
επίδειξη: σικανταριπέ, ο (κυριολ. ανάδειξη) (βλ. και προβολή, φανέρωμα).
επιδιορθώνω (μετβ. ρ.): λατσαχάβ (= μετβ.καλυτερεύω).
επιδιόρθωση: λατσαχαιπέ, ο (= καλυτέρευση)
επίδομα: αϊλούκο, ο (κυριολ. μηνιάτικο)

π.χ. *λελ αϊλούκο πε σικνέ χουρντένγκε* = παίρνει επίδομα για τα μικρά παιδιά της (του) (σ.α. σύνταξη, μισθός, βλ. και μισθός, σύνταξη, μηνιάτικο).
επίθεση: βλ. γιουρούσι
επίθετο: σοέσκο-αλάβ, ο (= σογιού όνομα) π.χ. *σαρ σι κε σοέσκο αλάβ;* = πώς είναι το επίθετό σου;
επιθυμία: μανγκιπέ και μανγκλιπέ, ο. π.χ. *λεσκό μανγκιπέ σας τε κερντόλ ντοκτόρι* = η επιθυμία του ήταν να γίνει γιατρός. (βλ. και θέληση, ζήτηση, αγάπη).
επιθυμώ (μετβ. ρ.): μανγκάβ π.χ. *μανγκέλ τε ντικχέλ πε πφαλέ* = επιθυμεί να δει τον αδερφό του. (βλ. και αγαπώ, θέλω, ζητώ).
επικερδής: (βλ. κερδοφόρος).
επικεφαλής: (βλ. αρχηγός).
επιλεγμένος (άκλ. επίθ.): αητλαμούσσι (κυριολ. διαλεγμένος).
επιλέγομαι (αμετβ. ρ.): αητλανίαβ (κυριολ. διαλέγομαι).
επιλέγω (μετβ. ρ.): αητλάιαβ (κυριολ. διαλέγω, βλ. και διαλέγω).
επιλογή: αητλαμάκο, ο (κυριολ. διάλεγμα).
επινόημα: (βλ. επινόηση).
επινόηση: φικίρι, ο (σ.α. γνώμη, ιδέα, εφεύρεση, τέχνασμα) π.χ. *χοχαημάτα σι καλέν κάι πφενές, φικίρα ικαλές α(ν)τάρ κι γκογκί* = ψέματα είναι αυτά που λες, επινοήσεις βγάζεις από το μυαλό σου (δηλ. πλάθεις πράγματα με τη φαντασία σου), *σαρνί κερντόλ κχάντσικ νταά, του φικίρι ικαλές* = χωρίς να γίνει τίποτα ακόμα εσύ γνώμη βγάζεις (σηματίζεις), *νά ντισστίρ φικίρι τζι τχάρα* = μην αλλάζεις γνώμη μέχρι αύριο, *κον τχοντά καλά φικίρα*

α(ν)ντί κι γκογκί; = ποιος έβαλε αυτές τις ιδέες στο μυαλό σου; τυρλύ-τυρλύ φικίρα ικαλέλ για τε να κερντόλ καϊά μπουκί = λογιών-λογιών τεχνάσματα βγάζει (μηχανεύεται) για να μην γίνει αυτή η δουλειά.

επινοητικός (επίθ.): φικιρλίο, -ίκα π.χ. πφρινό σαν, φικιρλίονα! = πονηρός είσαι, επινοητικέ! (σ.α. εφευρετικός, πολυμήχανος, ευρηματικός)

επινοητικότητα: φικιρλίκο, ο

επινοώ (μετβ. ρ.): φικίρι-ικαλάβ (σ.α. εφευρίσκω, μηχανεύομαι, σκαρφίζομαι, σοφίζομαι, σκαρώνω μτφ. ικαλάβ = βγάζω), βλ. φικίρι στο λήμμα *επινόηση*.

επίορκος (επίθ.): μπανγκέ-σοβελένγκο, -ι.

π.χ. με ασταράβ μι σοβέλ, νάι σομ μπανγκέ-σοβελένγκο = εγώ κρατώ τον όρκο μου, δεν είμαι επίορκος.

επισκευάζω (α): λατσαχάράβ (= μετβ. καλυτερεύω, σ.α. βελτιώνω, γιατρεύω, επιδιορθώνω, τακτοποιώ, ετοιμάζω, περιποιούμαι).

επισκευάζω (β): (βλ. δημιουργώ (β)).

επισκευή: (βλ. δημιουργώ (β)).

επισκευασμένος: (βλ. δημιουργώ (β)).

επιστάτης: ντραγκουμάνο, ο.

επιστολή: μεκτούπο, ο.

π.χ. μπιτσαλντόμ λεσκέ μεκτούπο = του έστειλα επιστολή.

επιστρέφομαι (αμετβ. ρ.):

ιρισάρντιαβ

π.χ. τε ιρισάρντον καλά μανγκινά, τε λι(ν)ντόν ε παρέ = να επιστραφούν αυτά τα εμπορεύματα, να παρθούν τα λεφτά.

επιστρέφω (μετβ. ρ.): ιρισαράβ π.χ. κα ιρισαράβ ε μανγκινά = θα επιστρέψω τα εμπορεύματα.

(βλ. και μετβ. γυρίζω).

επιστρέφω (αμετβ. ρ.): ιρισάαβ π.χ. κα ιρισάολ α(ν)ντέ ντούι γκιβεσά = θα επιστρέψει σε δυο μέρες.

(βλ. και αμετβ. γυρίζω).

επιστροφή: ιρισαηπέ, ο (βλ. και γυρισμός)

Αντίθ. τζιπέ = πηγαιμός.

επιταγή (τραπεζική): επιταγί, η π.χ. τσχι(ν)ντόμ λεσκέ επιταγί = του έκοψα επιταγή.

επίτευγμα: μπετζερμέκο, ο (σ.α. κατόρθωμα).

επιτίθεμαι (αμετβ. ρ.):

γιουρούσσι-κεράβ (= γιουρούσι, επίθεση κάνω).

επιτρέπω (μετβ. ρ.): μουκάβ (= αφήνω)

π.χ. μουκάβ λε τε νακχέλ = τον επιτρέπω να περάσει.

επιτυγχάνω (μετβ. ρ.): μπετζερίαβ (κυριολ. καταφέρνω, σ.α. κατορθώνω, βλ. και καταφέρνω).

επιφαίνομαι (αμετβ. ρ.): σικάντιαβ (= φαίνομαι, εμφανίζομαι).

επιφάνεια: αβραλιπέ, ο (σ.α. εξωτερικότητα).

επιφανειακά (επίρρ.): αβράλ (= από έξω, έξωθεν)

Αντίθ. α(ν)ντράλ = εσωτερικά, απο μέσα, έσωθεν, ντερίνι = βαθιά, βαθύς.

επιφανειακός (επίρρ.):

αβραλουτνό, -ί (σ.α. εξωτερικός).

επιφέρω (μετβ. ρ.): α(ν)ταβάβ και αταβάβ (κυριολ. φέρνω)

π.χ. μπουτ κιάρι α(ν)ταβέλ καγιά μπουκί = πολύ κέρδος επιφέρει αυτή η δουλειά.

επιχειρηματικότητα: εσναφλούκο, ο

π.χ. ο τζα(μ)μπαζλούκο μανγκέλ εσναφλούκο = η ζωεμπορία θέλει επιχειρηματικότητα (δηλ. επιχειρηματικό πνεύμα).

επίχριση: (βλ. επίχρισμα).

επίχρισμα: μακχιπέ, ο (= άλειμμα, βάψιμο, επάλειψη).

επιχρισμένος (μτχ.): μακχλό,-ί (= αλειμμένος, βαμμένος, επαλειμμένος).

επιχρίω (μετβ. ρ.): μακχάβ (= αλείφω, βάφω, επαλείφω).

επόμενος (επίθ.): παλικνό,-ί (= πισινό)

π.χ. τε νακχέλ ο παλικνό = να περάσει ο επόμενος.

εποχή: ζαμάνο, ο (= χρόνος, καιρός)

π.χ. γκελέ κολά ζαμάνορα κάι τζανέσας, η ντουνιάβα ντισστί = πάνε εκείνες οι εποχές που ήξερες, ο κόσμος άλλαξε.

επταετής (επίθ.): εφταμπροσσένγκο,-ι και εφταμπρεσσένγκο,-ι.

επτάπλευρος (επίθ.): εφτάριγκένγκο, -ι.

επώδυνο: (βλ. οδυνηρός).

επώνυμο: (βλ. επίθετο).

επωφελής: (βλ. ωφέλιμος).

εραστής: ντόστι, ο (σ.α. σύντροφος)

π.χ. καβά σι λακό ντόστι = αυτός είναι ο εραστής της.

(θηλ. ντοστίνκα, η, σ.α. συντρόφισσα)

εργάζομαι (α) (αμετβ. ρ.): μπουκί-κεράβ (= δουλειά κάνω)

π.χ. μπουκί-κεράβ κάι φάφρικα = εργάζομαι στο εργοστάσιο.

εργάζομαι (β) (αμετβ. ρ.):

τσαλϋσσίαβ

π.χ. τσαλϋσσίορ μο τσαχάβ άβγκιέ = εργάζεται ο γιος μου σήμερα.

(σ.α. λειτουργώ π.χ. νι τσαλϋσσίορ ο μοτόρι, μποζούκι σι = δε λειτουργεί το μηχανάκι, χαλασμένο είναι).

εργαλείο: αλαϊάτι, ο (προφ. με συνίζηση ια) (σ.α. όργανο, ανταλλακτικό), πληθ. αλαϊάτορα, ε.

εργασία (α): μπουκί, η (= δουλειά)

(βλ. και επάγγελμα, δουλειά).

εργασία (β): τσαλϋσσμάκο, ο (σ.α. λειτουργία).

εργάτης: εργάτι και εργκάτι, ο π.χ. ο γκατζό εργάτορα μανγκέλ παμουκέσκε = ο μη Τσιγγάνος εργάτες θέλει για βαμβάκι (για το μάζεμα βαμβακιού).

εργατικά (η): τσαλϋσσκάνκα, η π.χ. τσαλϋσσκάνκα μπορί λιάν τούκε = εργατικά νύφη πήρες για σένα.

Αντίθ. τε(μ)μπέλκα = τεμπέλα, οκνηρή.

εργατικός (α) (επίθ.):

μπουκιαρνό,-ί

π.χ. μπουκιαρνό σι, ιν τρασσάλ ε μπουκιάταρ = εργατικός είναι, δεν φοβάται τη δουλειά, γκαντικίν μπουκιαρνό κάι σαν, τε ντικχάς σαή ρομνί κα περέλ τουκέ = τόσο εργατικός που είσαι, να δούμε ποια γυναίκα θα σου πέσει. (δηλ. ποια θα παντρευτείς).

Αντίθ. κχα(ν)ντινό = τεμπέλης, βρομιάρης, βρόμικος.

εργατικός (β): τσαλϋσσκάνι, ο π.χ. τσαλϋσσκάνι σι μο τσαχάβ = εργατικός είναι ο γιος μου.

Αντίθ. τε(μ)μπέλι = τεμπέλης, οκνηρός.

εργατικότητα (α): μπουκιαρνιπέ, ο

Αντίθ. κχα(ν)ντινιπέ = τεμπελιά, βρομιά.

εργατικότητα (β):

τσαλϋσσκα(ν)νούκο, ο (σ.α. λειτουργικότητα)

Αντίθ. τε(μ)μπελίκο = τεμπελιά, οκνηρία.

εργάτρια: εργάτκα και εργκάτκα, η

εργένης (α): μπιρομνάκο, ο (= χωρίς γυναίκα) και εργένισσα, η = μπιρομέσκι, η (= χωρίς άνδρα).

π.χ. μπιρομέσκι ατσχίλι τζί τε μερέλ = εργένισσα έμεινε μέχρι να πεθάνει.

Συνών. μπιτζζενιμέ = άγαμος, μπεκιάρι = άγαμος, εργένης
εργένης (β): μπεκιάρι, ο (σ.α. ανύπαντρος, άγαμος).
εργένισσα (β): μπεκιάρκα, η (σ.α. ανύπαντρη, άγαμη).
εργενιλίκι: μπεκιαρλούκο, ο (σ.α. αγαμία, η κατάσταση του άγαμου).
 π.χ. μπουκτού κατάρ ο μπεκιαρλούκο μανγκέλ τε εβλενίορ = αγανάκτησε από το εργενιλίκι, θέλει να παντρευτεί.
έργο: μπουκί, η (= δουλειά, εργασία, επάγγελμα) και φίλιμι, ο (= κινηματογραφική ή τηλεοπτική ταινία).
εργοστασιάρχης: φάφρικατζίο, ο.
εργοστάσιο: φάφρικα, η και εργοστάσιο, ο
 π.χ. μπουκί-κερέλ κάι φάφρικα = δουλεύει στο εργοστάσιο, σο ικαλέλ καγιά φάφρικα; = τι βγάζει (παράγει) αυτό το εργοστάσιο;
έρευνα: ροντιπέ, ο (βλ. και ψάξιμο).
ερευνητικός (επίθ.): ροντιμάσκο, -ι
ερευνώ (μετβ. ρ.): ρόνταβ
 π.χ. ρόνταβ τε ακχαβάβ κάστε σι η ντος = ερευνώ να βρω ποιος έχει το φταιξιμο.
 (βλ. και ψάχνω).
έρημος (η): πουστία, η.
έρημος (ο): πούστο, ο (θηλ. πούστο, η, έχει πάντα αρνητική σημασία).
 π.χ. (ως κατάρα) πούστο τε ατσχέλ τούταρ κο κχερ! = έρημο να μείνει από σένα το σπίτι σου!
ερημώνω (αμετβ. ρ.): πούστο-ατσχάβ (έρημος-η μένω)
εραπετά (τα): σσαπουρκανέ, ε (από σσαπούρκα = σαύρα).
έρχομαι (α) (αμετβ. ρ.): αβάβ
 π.χ. ιν αβιλό αβγκιέ = δεν ήρθε σήμερα, κα 'βάβ με ντα τουμένσα =

θα 'ρθω κι εγώ μαζί σας, αβάβ τε λαβ τουτ = έρχομαι να σε πάρω.
Συνών. πασσάβαβ = πλησιάζω αμετβ.
Αντίθ. τζάβταρ = φεύγω.
έρχομαι (β) (επιτατ.αμετβ.ρ.):
 αβάβταρ
 π.χ. άτσι ζάλακ, αβάβταρ = στάσου λίγο, έρχομαι, αβιλόταρ μο ντατ = ήρθε ο πατέρας μου, αβιλίταρ μι ντέι = ήρθε η μητέρα μου.
ερχόμενος (μετχ.): αβουτνό, -ί.
ερχομός: αβιπέ, ο (βλ. και άφιξη)
 π.χ. μπεκλέαβ κο αβιπέ = περιμένω τον ερχομό σου.
Αντίθ. τζιπέ = πηγαιμός.
ερωμένος: (βλ. αγαπητικός).
ερωμένη: (βλ. αγαπητικιά).
έρωτας (α): σεβντάβα, η
 π.χ. η σεβντάβα κολάη ιν νακχέλ = ο έρωτας εύκολα δεν περνάει, ντιλαρντά λα η σεβντάβα = την τρέλανε ο έρωτας.
έρωτας (β) (σεξουαλική πράξη):
 πασσιπέ, ο (κυριολ. κοίμηση, σ.α. ύπνος, πασσιτιάβ = κοιμάμαι)
 π.χ. κερντόμ λάσσα πασσιπέ = έκανα μαζί της έρωτα.
ερωτηματικός (επίθ.):
 πουτσιμάσκο, -ι και πουσσιμάσκο, -ι.
ερωτευμένος (επίθ.): σεβνταλίο, -ούκα
 π.χ. σεβνταλίο σαν ντα επ μπιστρέστουτ; = ερωτευμένος είσαι κι όλο ξεχνιέσαι;
ερωτεύομαι (αμετβ.καιμετβ.ρ.):
 σεβνταλανιάβ
 π.χ. κας ντικχέλ καβά, σεβνταλανίορ λακέ = όποια βλέπει αυτός, την ερωτεύεται.
ερωτηματολόγιο: πουτσιματένγκο-λιλ και πουσσιματένγκο-λιλ, ο.
ερώτηση: πουτσιπέ και πουσσιπέ, ο

π.χ. σαβό πουτσιπέ σας καβά κάι κερντάν; = τι ερώτηση ήταν αυτή που έκανες;

Αντίθ. απάντισι και τζεβάπο = απάντηση.

(σ.α. ρώτημα).

εσκεμμένα (επίρρ.): μαγκκιμάσα

π.χ. μαγκκιμάσα κερντά καβά σσέι = εσκεμμένα το έκανε αυτό το πράγμα.

(βλ. και θεληματικά).

Αντίθ. μπιμανγκκιμάσα = άθελα.

εσκεμμένος (επίθ.):

μανγκλι(ν)ντό,-ί και μανγκι(ν)ντό,-ί.

Αντίθ. μπιμανγκλι(ν)ντό = αθέλητος.

εστία (του τερματοφύλακα):

καλάβα και κα(λ)λάβα, η

π.χ. πουταρντί μουκλά η καλάβα

ο καλετζίο, ο(ν)ντάν χαλά ο γκόλι = ανοιχτή άφησε την εστία ο

τερματοφύλακας, γι' αυτό έφαγε το γκολ (καλετζίο, ο =

τερματοφύλακας)

εστιατόριο: ατσίνισα, η

π.χ. τζαβ κάι ατσίνισα τε χαβ

μαρνό = πάω στο εστιατόριο να

φάω ψωμί.

εσύ (αντων.): του

π.χ. του σο πφενές; = εσύ τι λες;

εσένα = τουτ, τουτ μαγκκέλ = εσένα

θέλει, τούκε ορμπισαράβ = σε σένα

μιλάω, εσείς = τουμέν, τουμέν σο

μανγκέν; = εσείς τι θέλετε;

έσωθεν (επίρρ.): α(ν)ντράλ

Αντίθ. αβράλ = έξωθεν.

εσώρουχο: ντικόλτα, η (= το

φανελάκι).

εσωτερικό (το): α(ν)ντρουτνιπέ,

α(ν)ντρικανιπέ και α(ν)ντριπέ, ο

(α(ν)ντριπέ σ.α. περιεχόμενο)

Αντίθ. αβρουτνιπέ, αβρικανιπέ =

εξωτερικό (το).

εσωτερικός (επίθ.): α(ν)ντρουτνό,-

ί και α(ν)ντρικνό,-ί

π.χ. α(ν)ντρουτνό ουντάρ = εσωτε-

ρική πόρτα.

Αντίθ. αβρουτνό = εξωτερικός και αβρικνό = εξωτερικός.

εταιρεία: ετερία, η.

ετήσιος (α) (επίθ.): μπροσσουτνό,-ί.

ετήσιος (β) (επίθ.): μπροσσέσκο, - και μπρεσσέσκο, -ι.

έτοιμα (επίρρ.): αζούρο (σ.α.

έτοιμος)

π.χ. αζούρο αρακχαβέλ λεν =

έτοιμα τα βρίσκει (βλ. και έτοιμος

(α)).

ετοιμάζομαι (αμετβ. ρ.):

λατσαχάμαν (κυριολ. καλυτερεύω τον εαυτό μου)

π.χ. λατσαχρέλπες, τε τζαλ κάι

μπιάβ = ετοιμάζεται, να πάει στο

γάμο.

ετοιμάζω (μετβ. ρ.): λατσαχάβ

(κυριολ. μετβ. καλυτερεύω)

π.χ. λατσαχάβ με πατέ, για τε

τζάβταρ = ετοιμάζω τα ρούχα μου,

για να φύγω.

(βλ. μετβ. καλυτερεύω).

ετοιμασία (α): λατσαχριπέ, ο

(κυριολ. καλυτέρευση)

(βλ. καλυτέρευση).

ετοιμασία (β): αζϋρλύκο, ο (σ.α.

ετοιμότητα).

ετοιμασία (γ): αζουρλούκο, ο.

ετοιμασμα: (βλ. ετοιμασία).

ετοιμασμένος: (βλ. έτοιμος).

έτοιμος (α) (άκλ. επίθ.): αζούρο

(σ.α. έτοιμα)

π.χ. αζούρο σαν; = έτοιμος είσαι;,

αζούρο σι η ζουμί = έτοιμο είναι το

φαγητό (βλ. και έτοιμα).

έτοιμος (β) (επίθ.): λατσαχρντό,-ί

(κυριολ. καλυτερεμένος*)

(βλ. και βελτιωμένος,

περιποιημένος, διορθωμένος).

έτοιμος (γ) (άκλ. επίθ. και επίρρ.):

αζϋρι (σ.α. έτοιμα)

π.χ. με αζϋρι σομ, του σο κερές

νταά; = εγώ έτοιμος (-η) είμαι, εσύ

τι κάνεις ακόμα; (αζϋρτζίο, ο = χαραμοφάης).

ετοίμως: (βλ. έτοιμα).

έτος: μπρος και μπρες, ο
π.χ. σαβό μπρος ζζενισάιλαν; =
ποιο έτος παντρεύτηκες;

(υποκ.): μπροσσορό και
μπρεσσορό, ο.

έτσι (επίρρ.): γκαντάλ, αγκαντάλ
και αγκαντιάλ.

π.χ. γκαντάλ σι σαρ πφενές = έτσι
είναι όπως λες, αγκαντάλ κερντιλό;
= έτσι έγινε;

*Αντίθ. αβέρτουρλι = αλλιώς,
αλλιιώτικος, διαφορετικός.*

ευγενικός: (βλ. γλυκομίλητος).

ευδιάκριτος: (βλ. φανερός (β)).

ευδοκίμηση: (βλ. χαΐρι).

ευδόκιμος: (βλ. χαΐρλίδικος).

ευδοκιμώ (αμετβ. ρ.): αήρι-
ντικχάβ (= χαΐρι βλέπω).

ευεργεσία: λατσχιπέ, ο (κυριολ.
καλοσύνη, καλό, το)

π.χ. καβά ζενγκίνι γκατζό, μπουτ
λατσχιμάτα κερέλ = αυτός ο
πλούσιος μη-Τσιγγάνος, πολλές
καλοσύνες (ευεργεσίες) κάνει.

ευθέως (επίρρ.): ντοβρού και
ντοβρούς

π.χ. κα πφενάβ λεσκέ ντοβρού σο
κερντιλό = θα του πω ευθέως τι
έγινε. (βλ. και ευθύς, κατευθείαν)
(ντοβρούς και ντοβρού σ.α.
ντόμπρος).

ευθύς (άκλ. επίθ.): ντοβρούς και
ντοβρού

π.χ. τζα ντοβρούς = πήγαινε
ευθεία, ντοβρού μανούς = ευθύς
άνθρωπος. (σ.α. ντόμπρος,
κατευθείαν)

ευθύς (ο): ντοβρουτζίο, ο (σ.α.
φιλαλήθης).

π.χ. νάι σαν ντοβρουτζίο, χοχαηπέ
πφενές = δεν είσαι ευθύς, ψέμα λες
(θηλ. ντοβρουτζούκα, η).

ευθυτενής (α) (άκλ. επίθ.): ντίκι
(σ.α. όρθιος, στητός)

(βλ. και όρθιος (β), στητός).

ευθυτενής (β) (επίθ.): οπρι(ν)ντό, -
ί (σ.α. όρθιος, στητός).

ευθυτενώς (επίρρ.): ντικινέ (σ.α.
όρθια, στητά).

ευθύτητα: ντοβρουλούκο, ο (σ.α.
αλήθεια, η, το σωστό).

ευκαιρία: εφκερία, η

π.χ. εφκερία σι καλά μανγκινά, λε
λεν = ευκαιρία είναι αυτά τα
εμπορεύματα, πάрта, (δηλ.

πωλούνται σε πολύ χαμηλή τιμή),
με ντιλό σομ, τε χασαράβ καγιά
εφκερία; = εγώ τρελός είμαι, να
χάσω αυτή την ευκαιρία;

ευκίνητος (άκλ. επίθ.): σσεβίκι (=
σβέλτος, γρήγορος, ταχύς, σβέλτα,
γρήγορα, ταχέως)

π.χ. μπουτ τφουλό σαν, ο(ν)ντάν
νάι σαν σσεβίκι = πολύ παχύς είσαι,
γι' αυτό δεν είσαι ευκίνητος.

*Αντίθ. παφρό = βαρύς, αργός,
βραδύς, δυσκίνητος, βραδυκίνητος*

εύκολα (επίρρ.): κολάη

π.χ. κολάη νι λι(ν)ντόλ αβγκιέ εκ
κχερ = εύκολα δεν παίρνεται
(αγοράζεται) σήμερα ένα σπίτι.
(βλ. και εύκολος).

Αντίθ. ζόρι = δύσκολα, δύσκολος.

ευκολία: κολαηλούκο, ο

π.χ. ρακχαντά ε μπουκιάκο
κολαηλούκο = βρήκε της δουλειάς
την ευκολία, νταλί κα κερές μανγκέ
κα-

βά κολαηλούκο; = θα μπορέσεις να
μου κάνεις αυτή την ευκολία
(διευκόλυνση);

Αντίθ. ζορλούκο = δυσκολία.

ευκολονόητος: (βλ. καταληπτός).

εύκολος (άκλ. επίθ.): κολάη

π.χ. κολάη σι καγιά μπουκί =
εύκολη είναι αυτή η δουλειά,
(στίχος από τσιγγάνικο τραγούδι)
Ρομ νάι κολάη του τε αβές = Ρομ

δεν είναι εύκολο εσύ να είσαι,
κχάντσικ νάι κολάη = τίποτα δεν
είναι εύκολο.

(βλ. και εύκολα).

Αντίθ. ζόρι = δύσκολος, δύσκολα

ευοσμία: (βλ. μυρωδιά
(ευχάριστη)).

εύρεση (α): ρακχαηπέ και
αρακχιπέ, ο (βλ. και εντοπισμός)

Αντίθ. χασαριπέ = χάσιμο.

εύρεση (β): αρακχαηπέ και
ακχαηπέ, ο (σ.α. εντοπισμός,
ανακάλυψη).

εύρημα: αρακχαηπέ, αρακχιπέ,
ρακχαηπέ και ακχαηπέ, ο (=
εύρεση, εντοπισμός, ανακάλυψη,
βρέσιμο, βρεσίδι).

ευρημένος (α) (μτχ.): ρακχαντό,-ί
(βλ. και εντοπισμένος).

Αντίθ. χασαρντό = χαμένος.

ευρημένος (β) (μτχ.): αρακχαντό, -ί
και ακχαντό, -ί (σ.α. εντοπισμένος).

εύρυνση: παραριπέ (= μεγάλωμα)
και παραριπαριπέ, ο (= μεγάλωμα).

ευρύνω (μετβ. ρ.): παραράβ (=
μετβ. μεγαλώνω) και παραριπαράβ
(= μεγαλώνω, μετβ.).

π.χ. ασσου(ν)ντόμ κάι κα
παραριπαρές ο ντικιάνο = άκουσα
ότι θα ευρύνεις το μαγαζί.

Ευρωπαϊός: Εβρόπαλιο, ο.

Ευρωπαϊά: Εβρόπαλυκα, η.

Ευρώπη : Εβρόπα και Εβρόπι, η
π.χ. σα η Εβρόπι πιφριντάς = όλη

την Ευρώπη περπάτησε.

εύσωμος (επίθ.): πιφριντό,-ί (=
γεμάτος)

(σ.α. πλήρης).

Αντίθ. κισσλό, ζαήφι = αδύνατος.

ευτραφής (μτχ. ως επίθ.):

τφουλαρντό, -ί (κυριολ. παχυμένος,

τφουλαράβ = μετβ. παχαίνω, μετβ.

χοντραίνω) (τφουλαρντό σ.α.

παχουλόζ)

Συνών. τφουλορό = χοντρούλης,

χοντρούτσικος

ευτύχημα: μπαχτιπέ, ο.

ευτυχία: μπαχταλιπέ, ο.

π.χ. (ευχή) μπαχταλιπέ τε ντικχέν
και χουρντέ! = ευτυχία να δουν τα
παιδιά σου!

Αντίθ. μπιμπαχταλιπέ = δυστυχία,
ατυχία.

ευτυχισμένος (επίθ.): μπαχταλό-ί
(κυριολ. τυχερός)

π.χ. μπαχταλό τε αβέλ ο νεβό
μπροζς! = ευτυχισμένο να είναι το
καινούριο έτος!

(βλ. και τυχερός).

Αντίθ. μπιμπαχταλό = άτυχος,
δυστυχισμένος.

ευχαριστημένος (επίθ.): μεϊμούνι,
-κα (σ.α. ικανοποιημένος)

π.χ. μπουτ μεϊμούνι σομ κατάρ κι
μπουκί = πολύ ευχαριστημένος
είμαι από τη δουλειά σου,
μεϊμούνκα σαν κατάρ κι μπορί; =
ευχαριστημένη είσαι από τη νύφη
σου;

ευχαρίστηση: μεϊμου(ν)νούκο, ο
(σ.α. ικανοποίηση).

ευχαριστιέμαι (α) (αμετβ. ρ.): μο-
γκι-κερντόλ (= η ψυχή μου γίνεται)

π.χ. ακανά κάι μαρντόμ λε,
κερντιλό-κο-γκί; = τώρα που τον
έδειρα, ευχαριστήθηκες;, λεσκό-
γκι-κερντόλ, κάνα ντικχέλ μαν τε
ροβάβ = ευχαριστιέται, όταν με
βλέπει να κλαίω. (σ.α.
ικανοποιούμαι).

ευχαριστιέμαι (β) (αμετβ.ρ.):

μεϊμούνι-κερντιάβ (=
ευχαριστημένος, ικανοποιημένος,
γίνομαι, σ.α. ικανοποιούμαι)

π.χ. σο ντα τε κεράβ τουκέ,
μεϊμούνι νι κερντόζ = ό,τι και να
σου κάνω, δεν ευχαριστιέσαι.

ευχαριστώ (α): μπαχτάο (= ευτύχα)

π.χ. τε μπαχτάος ο λατσχιπέ κάι
κερντάν μανγκέ = σ' ευχαριστώ (να
ευτυχείς) για την καλοσύνη που
μου έκανες.

ευχαριστώ (β) (μετβ. ρ.): γκι-κεράβ (= ψυχή κάνω) και μειμούνι-κεράβ (= ευχαριστημένο, ικανοποιημένο κάνω, σ.α. ικανοποιώ)

π.χ. κερντάν αμαρέ ντουσμανένγκο γκι = ευχαρίστησες τους εχθρούς μας (κατά λέξη : έκανες των εχθρών μας την ψυχή), σαρ τε κεράβ με ακανά καλέ τσαβρέ μειμούνι και πφαγκλόμ λεσκό γκι; = πώς να ευχαριστήσω εγώ τώρα αυτό το παιδί (το αγόρι) που του έσπασα την ψυχή;

ευτυχώ (αμετβ. ρ.): μπαχτάβαβ.

ευχάριστα: (βλ. ωραία).

ευχαρίστηση: γκι-κεριπέ, ο (κυριολ. ψυχή φτιάξιμο)

Αντίθ. γκι-πφαγκιπέ (= ψυχή σπάσιμο) δυσαρέστηση.

ευχή: ντοβάβα, η

π.χ. μι ντοβάβα νταβ τουτ! = την ευχή μου σου δίνω!

εύχομαι (μετβ. ρ.): ντοβάβα-νταβ (= ευχή δίνω)

π.χ. ντοβάβα-νταβ τουτ ο Ντελ τε ντελ τουτ, σο μανγκέσα = σου εύχομαι ο Θεός να σου δώσει, ό,τι επιθυμείς.

Αντίθ. αρμάια-νταβ = καταριέμαι.

ευωδιά: (βλ. μυρωδιά (ευχάριστη)).

εφετείο: εφετίο, ο

π.χ. νά νταρά, και εφετίο μπεράτ κα περές = μη φοβάσαι, στο εφετείο αθώς θα πέσεις (θα αθωωθείς).

εφεύρεση: (βλ. επινοήση).

εφευρετικός: (βλ. επινοητικός).

εφευρίσκω: (βλ. επινοώ).

εφημερίδα: γκαζάτα, η

π.χ. τζα κιν μανγκέ εκ γκαζάτα = πήγαινε να μου αγοράσεις μια εφημερίδα.

εφημεριδούλα: γκαζατίσα, η.

εφιάλτης: τρασσανό-σουνό, ο (= φοβερό όνειρο) και νταρανό-σουνό, ο (= τρομακτικό όνειρο)

π.χ. σαό τρασσανό-σουνό σας καβά και ντικχλόμ ιρακί η ρατ! = τι εφιάλτης ήταν αυτός που είχα δει χθες το βράδυ!

εφορία: εφορία, η

π.χ. μπουτ παρέ ποκι(ν)ντόμ καβά μπροζ και εφορία = πολλά λεφτά πλήρωσα φέτος στην εφορία.

εφτά (αριθμ.): εφτά

π.χ. εφτά μπροζ πφα(ν)ντιπέ ικαλντάς = εφτά χρόνια φυλακή έβγαλε.

εφτακόσια (αριθμ.): εφτάσσελ

εφτάψυχος (επίθ.): εφταγκιένγκο,-1

π.χ. ιν μερέλ κολάη καβά, εφταγκιένγκο σι = δεν πεθαίνει εύκολα αυτός, εφτάψυχος είναι.

εχεμύθεια (α): γκααραηπέ, ο (= κρύψιμο)

π.χ. ίτσ γκααραηπέ νάι τουτ α(ν)ντό κο γκι = καθόλου εχεμύθεια (κρύψιμο) δεν έχεις στην ψυχή σου.

εχεμύθεια (β): πφα(ν)ντό-μούι, ο (κυριολ. κλειστό στόμα, μούι = στόμα, πρόσωπο)

π.χ. νάι τουτ πφα(ν)ντό-μούι, ο(ν)ντάν νι πφουκαβάβ τούκε = δεν έχεις εχεμύθεια, γι' αυτό δεν σου μαρτυράω.

Αντίθ. πουταρντό-μούι = (ανοιχτό στόμα) ακριτομυθία.

εχέμυθος (α) (επίθ.):

γκαραντι(ν)ντό,-ί (= κρυφός, μυστικός).

π.χ. νά τρασσά, γκααραντι(ν)ντό σι, νι πφουκαβέλ = μη φοβάσαι, εχέμυθος είναι, δεν προδίδει.

εχέμυθος (β) (επίθ.): πφα(ν)ντέ-μόσκο, -1 (= κλειστόστομος)

Αντίθ. πουταρντέ-μόσκο = ανοιχτόστομος, ακριτόμυθος.

εχθές: (βλ. χθες).

έχθρα: ντουσμανλούκο και ντουσσμα(ν)νούκο, ο
 π.χ. νταά ντουσσμα(ν)νούκο
 ασταρές, α(ν)ντό κο γκι; = ακόμα
 έχθρα κρατάς μες στην ψυχή σου;
Αντίθ. αμαλιπέ = φιλία, σεβγκία = αγάπη.

εχθρεύομαι (μετβ. ρ.):
 ντουσσμα(ν)νούκο-ασταράβ
 (=έχθρα κρατώ)

π.χ. σόσκε ασταρές μανγκέ νταά
 ντουσσμα(ν)νούκο;
 = γιατί με εχθρεύεσαι ακόμα;

εχθρικός (επίθ.): ντουσσμανέσκο, -
 ι

Αντίθ. αμαλικανό = φιλικός.

εχθρός: ντουσσμάνο, ο
 π.χ. ούτε με ντουσσμανέσκε τε να
 σικαβέλ ο Ντελ γκασαβό σσεί =
 ούτε στον εθρό μου να μη δείξει ο
 Θεός τέτοιο πράγμα.

θηλ. ντουσσμάνκα, η.

Αντίθ. αμάλ = φίλος.

εχθρότητα: ντουσσμανλούκο, ο.

έχω (μετβ. ρ.): σίμαν
 π.χ. σίτουτ παρέ; = έχεις λεφτά;,
 καζόμ χουρντέ σίτουτ; = πόσα
 παιδιά έχεις;,, σίμαν μπουτ μπουκί
 αβγκιέ = έχω πολλή δουλειά
 σήμερα.